

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานวิจัย โดยมีรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
2. ความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย
3. นิทาน
4. การจัดกิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย
5. แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย
6. บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั่งน้อย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ผู้วิจัยศึกษาและสรุปดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม - วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปีเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคลจุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ

สติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

3. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 - 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

- 3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- 3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต
- 3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระ การเรียนรู้

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ภายใต้ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรม แบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและ แผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัย ในชั้นเรียน

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุมการเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมดังต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัด กิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่น สัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ชื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย

และศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาส ตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษา ให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรม ทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆอย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมติในมุม เล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

5. การประเมินผลเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปี

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3 - 5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็น ส่วนหนึ่ง

ของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการควรมีหลัก ดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจัดบันทึกไว้เป็น

หลักฐาน

5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษามุ่งให้เด็กมีพัฒนาการ ด้านร่างกายอารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาสามารถเลือกกิจกรรมหรือบูรณาการจัดกิจกรรมได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูด เป็นการพัฒนาให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึกความคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการเรียนรู้ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

ความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยศึกษาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของภาษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางภาษา ความสามารถทางภาษาด้านการฟัง ความสามารถทางภาษาด้านการพูด การประเมินความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูด สรุปดังต่อไปนี้

1. ความหมายของภาษาและความสำคัญของภาษา

1.1 ความหมายภาษาของเด็กปฐมวัย

Halliday (1975 : 17 - 21) กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาในแง่ของการใช้ภาษาของเด็กเพื่อสื่อความต้องการต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เด็กใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงความต้องการ (Instrumental Function) เมื่อเด็กใช้ภาษาจะทำให้เด็กได้รับสิ่งของ การช่วยเหลือ หรือสิ่งอื่น ๆ ตามที่เด็กต้องการ
  2. เด็กใช้ภาษาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่น (Regulatory Function) โดยเริ่มต้น จากการที่เด็กถูกควบคุมโดยภาษาของผู้ใหญ่ เด็กจึงเรียนรู้และเปลี่ยนจากการถูกควบคุมมาเป็น การใช้ภาษาเพื่อการควบคุมผู้อื่นแทน การใช้ภาษาตามลักษณะนี้ จะเจาะจงไปที่พฤติกรรมของ บุคคลมากกว่าสิ่งของหรือการช่วยเหลือที่เด็กต้องการ
  3. เด็กใช้ภาษาในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interactional Function) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับแม่หรือบุคคลที่ใกล้ชิด เป็นการใช้ภาษาเพื่อทักทาย หรือสื่อให้ผู้อื่นหันมาสนใจ
  4. เด็กใช้ภาษาในการแสดงความเป็นตัวตนของเด็ก (Personal Function) เป็นการใช้ภาษาในการพัฒนาบุคลิกภาพ ในการแสดงความรู้สึกส่วนตัว การมีส่วนร่วมหรือการถอนตัว ความสนใจ ความพึงพอใจ ฯลฯ
  5. เด็กใช้ภาษาเพื่อค้นหาข้อมูล (Heuristic Function) เด็กมีความต้องการที่จะสำรวจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว จึงใช้ภาษาในรูปแบบของการถามคำถาม
  6. เด็กใช้ภาษาในการจินตนาการ (Imaginative Function) เป็นการใช้ภาษาในลักษณะของการเล่นสมมติ หรือจินตนาการ
  7. เด็กใช้ภาษาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Informative Function) เป็นการใช้ ภาษา เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แตกต่างกันที่ประสบการณ์จะเป็นไปตามที่เด็กคิดและรับรู้ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2545 : 306) และ ھرรษา นิลวิเชียร (2535 : 201) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ ภาษาช่วยให้เด็กรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เมื่อเด็กรับรู้ผ่านทางภาษาเด็กต้องทำความเข้าใจและพยายามตอบสนองอย่างเหมาะสม เด็กเรียนภาษาไทย ไปพร้อมกับการเรียนคำศัพท์และความคิดรวบยอด เมื่อรู้คำศัพท์เพิ่มมากขึ้น ก็ทำให้รู้จักคำอื่น ได้ง่ายและสะดวกขึ้น จากการเรียนรู้ความคิดรวบยอดอย่างง่าย ๆ นำไปสู่ความคิดรวบยอดที่ ซับซ้อนขึ้น ทำให้เด็กเข้าใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น
- ความสามารถในการใช้ ภาษาจึงเป็นกุญแจสำคัญเปิดทางไปสู่ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญาพัฒนาชีวิต และช่วยการปรับตัว

จากความหมายของภาษาในประเด็นที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ภาษาของเด็กปฐมวัยเป็นการสื่อความหมายที่แสดงความต้องการของเด็ก เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ ภาษาช่วยให้เด็กรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เมื่อเด็กรับรู้ ผ่านทางภาษาเด็กต้องทำความเข้าใจและพยายามตอบสนองอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ต่อไป

1.2 ความสำคัญของภาษา

ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์ใช้ภาษาติดต่อทำความเข้าใจกันในแต่ละชุมชน ซึ่งแตกต่างกับสัตว์ที่ใช้เสียงสื่อความหมายแสดงความต้องการทางกาย เช่น ลิง โดส่งเสียงคำรามเมื่อเวลาหิว เจ็บปวด จึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตทั้งต่อมนุษย์และสัตว์

พะออบ โปษะกฤษณะ (2541 : 14) กล่าวถึงความสำคัญของภาษาว่า ภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในด้านที่เป็นศาสตร์ คือภาษาของชาติต้องมีระเบียบมีกฎเกณฑ์ที่ผู้ใช้ต้องรักษากฎเกณฑ์แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความเห็นชอบของส่วนรวม โดยจุดสำคัญคือการสื่อความหมายที่ทำให้ส่วนรวมเข้าใจตรงกัน และในด้านที่ภาษาเป็นศิลป์คือมีความงดงามไพเราะในการใช้ภาษา ต้องอาศัยการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ สามารถใช้ภาษาสื่อสารทำความเข้าใจซึ่งกันและกันในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2535 : 107) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาว่า เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาเพื่อใช้ในการคิดและสื่อความหมาย การปรับตัวรับความรู้ใหม่เด็กสามารถใช้ภาษาในการติดต่อกับผู้อื่นทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ วราภรณ์ รั้ววิชัย (2538 : 77) ที่กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญกับเด็กมาก เพราะการอยู่ในสังคมเด็กจะต้องสื่อสารกับผู้อื่นด้วยวิธีการพูด การอ่าน การฟังและการเขียน การที่เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นชอบซักถามอยู่เสมอจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาในการพูดสื่อความหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็ก

สรุปได้ว่า ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ภาษาเป็นหัวใจของความเป็นมนุษย์ ใช้แสวงหาความรู้บอกความต้องการ ถ่ายทอดความรู้ต่าง รวมทั้งกระบวนการทางสังคม ในวัยเด็กภาษายังเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดทักษะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านต่าง ให้มีพัฒนาการสูงขึ้น

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางภาษา

นักวิชาการการสื่อสารทั้งหลายได้ศึกษารูปแบบและกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออก มีทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางภาษาดังนี้

2.1 ทฤษฎีของชอมสกี

Chomsky (1965 : 22 - 23 ; อ้างถึงใน สุภาวดี ศรีวรรณะ. 2542 : 23) ได้กล่าวว่า เด็กสามารถพูดคำใหม่ ๆ ได้โดยไม่ได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงโครงสร้างภายในตัวเด็กด้วย เขาอธิบายการเรียนรู้ภาษาของเด็กว่า เมื่อเด็กได้รับประโยคหรือกลุ่มคำต่าง ๆ เข้ามา เด็กจะสร้างระบบไวยากรณ์ขึ้น โดยใช้เครื่องมือการเรียนรู้ภาษาโดยใช้ความสามารถของตนเองมาเปลี่ยนแปลงประโยคที่ตนได้ยิน โดยการลดเสียงลดคำ เปลี่ยนที่และแทนที่ การเปลี่ยนแปลงนี้มีอยู่ทุกภาษา แต่ละภาษามีลักษณะพิเศษแตกต่างกัน ผู้เรียนจะใช้ความสามารถเฉพาะตนสร้างหลักไวยากรณ์โดยอัตโนมัติ

2.2 ทฤษฎีของสกินเนอร์

Skinner (1950 ; อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2540 : 52) ได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ภาษาว่า เกิดจากการเปล่งเสียง โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารก และผู้เลี้ยงให้การเสริมแรง คือความเอาใจใส่สนับสนุนเฉพาะเสียงที่ใช้อยู่ในสังคมของตน ทำให้ทารกส่งเสียงที่ได้รับแรงเสริมบ่อยครั้งจนคิดเป็นนิสัย ส่วนเสียงที่ไม่มีใช้ในภาษาของตนก็จะถูกละทิ้งไปในที่สุด เด็กทารกจึงเรียนรู้ภาษาของตนได้ดีที่สุด ด้วยการเลียนแบบที่เลี้ยงหรือผู้เลี้ยงดู ซึ่งมีจะพูดกับทารกด้วยภาษาของผู้ใหญ่เป็นส่วนใหญ่ และเมื่อเด็กเลียนเสียงผู้ใหญ่อย่างถูกต้องก็จะได้รับการเสริมแรง ซึ่งช่วยให้เด็กเลียนเสียงบ่อยขึ้นจนคิดเป็นนิสัยที่จะออกเสียงนั้นได้ในภายหลังในระยะต่อมาการออกเสียงที่คล้ายคำพูดของผู้เลี้ยงดูยังทำให้เด็กเกิดความพอใจได้เองอีกด้วยด้วยเหตุนี้ สกินเนอร์ จึงเชื่อในเรื่องการเลือกเสริมแรง โดยให้รางวัลการเปล่งเสียงของเด็กว่าเป็นสาเหตุของการปลูกฝังความสามารถทางภาษาให้แก่เด็ก และการเลียนเสียงผู้ใหญ่ก็สามารถทำให้เด็กพูดได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็กได้ ทั้งสองประเภทและส่งเสริมอิทธิพลที่สะสมกันขึ้น จนบุคคลนั้นมีความสามารถทางภาษา

2.3 ทฤษฎีของเพียเจต์

Piaget (1980 ; อ้างถึงใน โยธิน ศันสนยุทธ และคนอื่น ๆ. 2533 : 135) ได้ศึกษาพัฒนาการทางสมองของเด็ก เชื่อว่าการเจริญเติบโตทางสมองของเด็กส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) อย่างต่อเนื่องกับสิ่งแวดล้อมภายนอกในการเรียนรู้ภาษา (Language Acquisition) ระยะแรกเริ่ม เด็กจะมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้มี

ความสามารถที่จะเลียนเสียงพูดตามผู้อื่นและเข้าใจมโนทัศน์ต่าง ๆ ในทัศนะของเพียเจต์ ภาษากับการคิดไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เป็นสิ่งที่แยกจากกันแต่มีความสัมพันธ์กัน การใช้ภาษาจำเป็นต้องใช้การคิด อย่างไรก็ตามการที่ไม่มีภาษา หรือไม่สามารถรับรู้ภาษา ก็ไม่ได้เป็นสิ่งกีดขวางคนเราไม่ให้เกิด หากสามารถเข้าใจความคิดบางอย่างได้ เช่น ขณะเล่นประกอบชิ้นส่วนวัตถุหรือเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นการแก้ไขปัญหา โดยที่ไม่ต้องพูดหรือใช้ภาษาเลยดังนั้นภาษาไม่ได้เป็นสิ่งจำเป็นเสียทีเดียวที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ งานวิจัยของเพียเจต์เกี่ยวกับ Sensorimotor Intelligence ในเด็กอายุ 18 เดือนนั้น ชี้ให้เห็นว่า เด็กมีความคิดเกี่ยวกับวัตถุก่อนที่จะสามารถเอ่ยชื่อวัตถุเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำกับวัตถุได้ อย่างไรก็ตามการรู้การเข้าใจมีความเกี่ยวข้องกับการคิด รวมทั้งเกี่ยวเนื่องกับภาษาในเรื่องนี้ เพียเจต์ให้ทัศนะว่าภาษาเป็น“ตัวกระทำภายนอก” (Outside Agent) ที่ทำให้เด็กได้พัฒนาการคิด เด็กเริ่มเข้าใจภาษา รู้จักคิดเป็นสัญลักษณ์ทางภาษา และรู้จักแปลความคิดออกเป็นภาษาที่让别人อื่น เข้าใจภาษาเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) นั่นคือ จะทำให้เด็กค่อย ๆ เริ่มเปลี่ยนแปลงจากการมีทัศนะที่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ไปยังสังคมภายนอก เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่สำคัญคือ การติดต่อสื่อสารกันด้วยภาษา ทำให้เด็กได้เรียนรู้และเปลี่ยนทัศนะและแนวคิดกับผู้อื่นทั้งเพียเจต์และนักวิจัยแนวเพียเจต์มีความเห็นว่าการปฏิสัมพันธ์ทางภาษา (Language Interaction) จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญาพัฒนา ระดับการรู้การเข้าใจได้เร็วขึ้น พัฒนาการคิดของเด็กให้มีเหตุผลยิ่งขึ้นซึ่งรวมถึงการพัฒนามโนทัศน์ทางการอนุรักษ์ด้วย

2.4 ทฤษฎีของไวกอทสกี

Vygotsky (1896 - 1934 ; อ้างถึงใน โยธิน ศันสนยุทธ และคนอื่น ๆ. 2533 : 136) กล่าวว่า ระยะเวลาที่เด็กจะพูดได้ เด็กจะเข้าใจความหมายของคำอย่างกว้าง ๆ ไม่ชัดเจน ภาษาของคนแวดล้อมที่เป็นแกนนำในการพัฒนาการคิดของเด็ก จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจความคิดในระยะต่อมา ระยะแรก ๆ นั้นเด็กมีการคิดแบบไม่ใช่ภาษา (Nonlinguistic Thought) และการพูดแบบไม่ใช่สติปัญญา (Nonintellectual Speech) ไวกอทสกีชี้แจงว่า การคิดและการพูดมีรากที่แยกออกจากกัน แต่ต่อมาก็รวมกันได้ในระยะที่เด็กอายุ 2 ขวบ การแสดงออกทางอารมณ์ ได้แก่ การร้องไห้แสดงความรู้สึกการทำเสียงอ้อแอ้รวมถึงคำแรก ๆ ที่เด็กใช้ นับเป็นรากฐานการพูดขั้นเตรียมสติปัญญา ซึ่งในระยะนี้การคิดกับการพูดไวกอทสกี กล่าวว่า การพูดแบบรู้คิดภายในนั้นเป็นขั้นที่เตรียมเด็กให้ใช้ความคิดเพื่อสื่อสารกับคนแวดล้อมต่อไป

2.5 ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน

ผู้คิดตั้งทฤษฎีนี้คือ O. Hobart Mowrer (อ้างถึงใน ศรียา นิยมธรรมและประภัสร์ นิยมธรรม. 2540 : 25) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เขาให้ชื่อทฤษฎีของเขาว่า Autistic Theory หรือ Autism Theory of Speech Acquisition ทฤษฎีนี้ถือว่า พัฒนาการพูดของเด็กเกิดจากการเลียนเสียงอันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่ได้กระทำเช่นนั้น โมว์เรอร์ เชื่อว่าความสามารถในการฟังและความเพลิดเพลินกับการได้ยินเสียงผู้อื่นและตนเองเป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการทางภาษา

2.6 ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางการพูดนั้นเกิดขึ้นหลายทาง โดยอาศัยการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดจากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง ผู้ที่ทำการศึกษากี่ยวกับการเลียนแบบในการพัฒนาการทางภาษา คือ Lewis (ม.ป.ป. ; อ้างถึงใน ศรียา นิยมธรรม และประภัสร์ นิยมธรรม. 2540 : 31)

2.7 ทฤษฎีเสริมแรง (Reinforcement Theory)

ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการวางเงื่อนไข Rhiengold (ม.ป.ป. ; อ้างถึงใน ศรียานิยมธรรม และประภัสร์ นิยมธรรม. 2540 : 27) ศึกษาพบว่า เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อได้รางวัลหรือได้รับการเสริมแรง

2.8 ทฤษฎีการรับรู้ (Motor Theory of Perception)

Liberman (ม.ป.ป. ; อ้างถึงใน ศรียา นิยมธรรม และประภัสร์ นิยมธรรม. 2540 : 28) ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับ การเปล่งเสียง

2.9 ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง (Babble Buck)

Thorndike (ม.ป.ป. ; อ้างถึงใน ศรียา นิยมธรรม และประภัสร์ นิยมธรรม. 2540 : 29) เป็นผู้คิด โดยอธิบายว่า เมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผอิญมีเสียงบางเสียงไปคล้ายกับเสียงที่มีความหมายในภาษาพูดของพ่อแม่ พ่อแม่จึงให้การเสริมแรงทันที ด้วยวิธีนี้จึงทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางภาษา

2.10 ทฤษฎีชีววิทยา (Biological Theory)

Lenneberg (ม.ป.ป. ; อ้างถึงใน ศรียา นิยมธรรมและประภัสร์ นิยมธรรม. 2540 : 29) เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษามีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญกระบวนการที่คนพูดได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะในการเปล่งเสียง เด็กจะเริ่มส่งเสียงอ้อแอ้ และพูดได้ ตามลำดับ

2.11 ทฤษฎีการให้รางวัลของพ่อแม่ (Mother Reward Theory)

Dollard and Miller (ม.ป.ป. ; อ้างถึงใน ศรียา นิยมธรรม และประภัศร นิยมธรรม. 2540 : 30) เป็นผู้คิดทฤษฎีนี้โดยย้าเกี่ยวกับบทบาทของแม่ในการพัฒนาภาษาของเด็กว่า ภาษาที่แม่ใช้ในการเลี้ยงดูเพื่อสนองความต้องการของลูกนั้น เป็นอิทธิพลที่ทำให้เกิดภาษาพูดแก่ลูก จากทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการภาษาที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า การพูดหรือการใช้ภาษาของเด็กเล็ก ๆ มีสัญชาตญาณในการแสดงออกโดยการพูด และเป็นการพูดที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะถ้อยคำของเด็ก ๆ ก่อนข้างจะมีจำกัด เด็ก ๆ จึงแสวงหาการใช้คำเหล่านั้นด้วยตนเองโดยแสวงหาคำที่ใหม่และไม่เหมือนใคร ขณะเดียวกันความอยากรู้อยากเห็นของเด็กที่อยากจะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นและความอยากรู้อยากเห็นอย่างเต็มที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดการแสดงออกทางความคิดในด้านการพูด องค์ประกอบสำคัญในการพูด คือ ผู้พูด คำพูด และผู้ฟัง การใช้ภาษาพูดของเด็กปฐมวัยนั้นจะต้องมีความพร้อมของอวัยวะเกี่ยวกับการพูด การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ซึ่งประสบการณ์ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็กถึงจะทำให้เด็กสามารถพูดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีความสามารถในการพูดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดได้ถ้าผู้เกี่ยวข้อง คือ พ่อ แม่ ครู รู้จักหาวิธีส่งเสริมพัฒนาการด้านการพูดของเด็กให้เด็กได้แสดงออกในการพูดในสภาพแวดล้อมที่จูงใจเด็กให้พูด เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้เรื่องการพูดเป็นคำการพูดเป็นประโยค การพูดซักถามและการพูดเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้

3. ความสามารถทางภาษาด้านการฟัง

3.1 ความหมายของการฟัง

วรารณ์ รักวิชัย (2538 : 44) ได้กล่าวว่า การฟังคือการฝึกฟังเสียงธรรมชาติ จังหวะดนตรี เพื่อเตรียมให้พร้อมในการฟังเรื่องราวต่างๆ และสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นประโยชน์ที่เหมาะสม มีมารยาทในการฟังและมีสมาธิรกรฟัง การฟังตามความหมายดังกล่าวนี้ ต้องอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การได้ยิน (Hearing) การได้ยินเป็นกระบวนการรับรู้ทางโสตขั้นแรกของการฟัง
2. การฟัง (Listening) เมื่อหูได้รับสัญญาณเสียงเข้าไปแล้วจะส่งไปยังสมองตามลำดับขั้นเพื่อแปลความหมายของเสียงที่ได้ยิน ในขั้นนี้ต้องใช้สมาธิและการตั้งใจฟังอย่างจริงจัง

3. การรับรู้ความหมาย (Auding) เป็นกระบวนการขั้นสูงของการฟัง นอกจากจะรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยินแล้ว ยังต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และรู้จักประเมินค่าควรเชื่อถือเพียงใด แล้วจึงแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบไปตามที่ต้องการ

วรรณิ โสมประยูร (2537 : 83) ได้ให้ความหมายของการฟังว่า หมายถึง การแปลความหมายของเสียงที่ได้ยิน เพราะการฟังเป็นทักษะการรับเข้าตามหลักของภาษาศิลป์ กุลยา คันติผลาชีวะ (2542 : 147 - 148) ได้กล่าวว่า การฟังของเด็กเป็นการรับรู้เรื่องราวด้วยประสาทสัมผัสทางหูที่เด็กสะสมและนำไปสร้างเสริมพัฒนาการทางภาษามากกว่าการใช้เพื่อพัฒนาปัญญา เด็กจะเก็บคำพูด จังหวะเรื่องราว จากสิ่งที่ฟังมาสานต่อเป็นคำศัพท์ เป็นประโยคที่จะถ่ายทอดไปสู่การพูด ถ้าเรื่องราวที่เด็กได้ฟังมีความชัดเจน ง่ายต่อการเข้าใจ เด็กจะได้คำศัพท์และมีความสามารถมากขึ้น

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 63) กล่าวว่า การรับฟังหรือรับสัญญาณหรือข่าวสาร ที่มีผู้ส่งมาให้ ทักษะในการรับข้อมูล ได้แก่ การฟังและการอ่าน

เปลื้อง ณ นคร (2545 : 250) ฟัง หมายถึง ตั้งใจสดับ คอยรับเสียงได้ยิน เชื่อทำตามถ้อยคำสรุปได้ว่า การฟังคือการรับเสียง รับรู้เข้าใจ คิดและนำไปใช้ประโยชน์เป็นกระบวนการที่เป็นขั้นตอนและเป็นไปตามลำดับพัฒนาการของผู้ฟังและสามารถนำกระบวนการของการฟังไปสร้างเสริมบรรยากาศในการฝึกฝนทักษะการฟังให้เกิดผลได้ ความสามารถทางการฟังจึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมแก่เด็ก เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าการคิดค้นหาเครื่องมือใหม่ ๆ มาให้เด็กใช้เสียอีก การพัฒนาให้ดีขึ้นตามวุฒิภาวะ เวลา การฟังในเด็กปฐมวัย นั้น ส่วนใหญ่เป็นการฟังเสียงธรรมชาติ จังหวะดนตรี นิทาน เรื่องราวสั้น ๆ และเสียงเพลง ซึ่งการฟังของเด็กปฐมวัยในการวิจัยการพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการฟังนี้เป็นการจำแนกเสียงที่ได้ยิน การเข้าใจความหมายของคำ และการปฏิบัติตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง

3.2 ความสำคัญของการฟัง

การสื่อสารในชีวิตประจำวันของคนเราใช้การฟังมากกว่าทักษะอย่างอื่น การฟังเป็นความสามารถในการรับรู้สิ่งที่ได้ยินแล้ว สามารถตีความหรือจับใจความสิ่งที่รับรู้ นั้นสามารถเข้าใจและจดจำไว้ได้ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญาที่ต้องอาศัยการฝึกฝน บ่อย ๆ ผู้ที่ผ่านการฝึกทักษะการฟัง จะมีทักษะสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ฝึกและทักษะการฟังจะเพิ่มพูนขึ้น โดย การฝึก ผู้ที่ฝึกการฟังอย่างถูกต้องเหมาะสม ก็จะมีความสามารถในการฟังได้อย่างมี

ประสิทธิ ภาพและได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการฟัง ซึ่งการฟังยังมีผลต่อความคิด การแสดงออก การพูด และบุคลิกภาพ ดังนั้นการฟังที่ดีจึงเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี วรรณิ โสมประยูร (2537 : 89) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฟังไว้ดังนี้

1. การฟังเป็นทักษะทางภาษาที่ใช้มากที่สุด
2. การฟังช่วยให้เกิดปัญญาและความรู้
3. การฟังเป็นส่วนสำคัญของการพูด การอ่าน และการเขียน
4. การฟังช่วยให้เกิดความสุขเพลิดเพลิน
5. การฟังช่วยขยายความรู้ ความคิด และประสบการณ์ รวมทั้งการคิดค้นงาน
6. การฟังช่วยในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของสังคม
7. การฟังช่วยในการเลือกประเมินและตัดสินใจสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องดียิ่งขึ้น

Smith (1973 : 72) ได้สรุปใจความสำคัญของการสอนฟังดังนี้คือ

1. เด็กในชั้นประถมศึกษาเรียนรู้รายละเอียดต่างๆ จากการฟัง ถ้าเราสอนฟังโดยตรงก็จะสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กได้
2. เด็กตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนรู้โดยตรงทันทีจากการฟังได้ดีกว่าการอ่าน เพราะเด็กในระดับชั้นต้น ๆ นี้ยังไม่มีทักษะการอ่านมากพอที่จะอ่านบทความ ครูจึงควรให้ความสำคัญกับการสอนฟังในฐานะที่เป็นทักษะภาษาเช่นเดียวกับการอ่าน
3. เด็กเรียนซ้ำมิได้หมายความว่าต้องด้อยการฟังไปด้วย ดังนั้นการฟังจึงเป็นวิธีการที่ดีที่จะสอนเด็กเรียนซ้ำ
4. ความสามารถในการฟังของเด็กชายและเด็กหญิงในทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่แตกต่างกัน

Machado (1980 : 71) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฟังไว้ว่า พัฒนาการทางการฟังและความสามารถทางการฟังของเด็กปฐมวัย จะเป็นทักษะทางภาษาที่เด็กเรียนรู้ได้ดีกว่าด้านอื่น ๆ ครูจึงควรให้ความสำคัญกับการสอนฟังในฐานะที่เป็นทักษะที่เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ก่อนการพูด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการฟังเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของทักษะทางภาษาด้านการพูด การอ่าน และการเขียน การฝึกให้เด็กรู้จักฟังเสียงต่าง ๆ เช่น เสียงพูดเสียงเพลง เสียงเคาะ เสียงปรบมือ จะเป็นจังหวะหรือไม่เป็นจังหวะก็ตาม เป็นการกระตุ้นเร้าให้สมองของเด็กทำงาน เมื่อเด็กฟังเสียงต่าง ๆ เด็กจะรู้จักคำ ใช้ความคิด รู้จัก

แยกแยะประเภทสิ่งที่ได้รับรู้ได้ดีและแม่นยำขึ้นเรื่อย ๆ ฉะนั้นการฝึกให้ได้รู้จักฟังตั้งแต่ยังเด็ก จึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการรับรู้ ความคิด หรือสติปัญญาได้วิธีหนึ่ง จึงควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการฟังให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง

3.3 ประเภทของการฟัง

การฟังเป็นสิ่งที่เด็กมีพัฒนาการมาตั้งแต่แรกเกิด และมีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น นอกจากนั้นความสามารถทางการฟังมีหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และแต่ละประเภทมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

วรรณิ โสมประยูร (2539 : 87) สรุปประเภทของการฟังไว้ดังนี้

1. การฟังเพื่อการจำแนกเสียง เป็นการฟังเพื่อแยกเสียงต่างๆ ให้ทราบว่าเสียงของคนสัตว์หรือสิ่งของประเภทใด
2. การฟังเรื่องง่าย ๆ ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เป็นการฟังเพื่อความรู้ความเข้าใจที่ใช้สำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การฟังคำสั่งสนทนา การฟังเสียงตามธรรมชาติ
3. การฟังเพื่อสาระสำคัญ เป็นการฟังที่ผู้ฟังตั้งใจฟัง เพื่อให้เข้าใจและจับใจความสำคัญจากสิ่งที่ฟังได้ เช่น การฟังบทเรียน การฟังเทศน์ การฟังปาฐกถา
4. การฟังเพื่อพักผ่อน เป็นการฟังที่ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกรื่นเริงมีความสุขและคล้อยตาม เช่น การฟังกลอน การฟังละคร การฟังนิทาน
5. การฟังเพื่อเกิดการคิดและสรุป เป็นการฟังที่ผู้ฟังนำสิ่งที่ได้ฟังนั้นมาเทียบเคียงกับความรู้ และประสบการณ์เดิมของตน แล้วจึงสรุปให้เป็นความคิดของตน
6. การฟังเพื่อเกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นการฟังที่ผู้ฟัง เมื่อได้ฟังแล้วก็นำสิ่งที่รู้นั้นมาผสมกับความรู้เดิม ทำให้ได้ความคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น การฟังเพลงหรือกลอน ก็คิดแต่งเพลงหรือกลอนในขณะที่ฟังด้วย
7. การฟังเพื่อปฏิบัติตาม เป็นการฟังที่ผู้ฟังตั้งใจฟัง ฟังแล้วทำตามลำดับขั้นตอนและเหตุการณ์อย่างละเอียด เพื่อปฏิบัติจะได้ไม่ผิดพลาด
8. การฟังอย่างพินิจพิเคราะห์ หรือการฟังอย่างมีวิจารณญาณ เป็นลักษณะการฟังที่ผู้ฟังเข้าใจและสามารถแยกแยะสิ่งที่ได้ฟังว่าอะไรเป็นความคิดเห็นของผู้พูด อะไรเป็นข้อเท็จจริงหรือพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกต้องและอะไรน่าเชื่อถือ เช่น การฟังโฆษณา ฟังการหาเสียงต่าง ๆ

Kennedy (1975 : 146) ได้จัดประเภทของการฟังเอาไว้ 7 ประเภทคือ

1. การฟังทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวัน (Simple Listening) เช่น การฟังการสนทนา การฟังทางโทรทัศน์
2. การฟังเพื่อจำแนกเสียง (Discriminative Listening) เช่น การฟังเสียงสัตว์ เสียงขวิดยาน เสียงที่แสดงความรู้สึก
3. การฟังเพื่อเป็นการพักผ่อน (Listening for Relaxation) เช่น การฟังบทกลอน การฟังเรื่องราวและนิทานต่าง ๆ
4. การฟังเพื่อจับสาระสำคัญ (Listening for Information) เช่น การฟังประกาศ การฟังความคิดเห็นและการฟังเพื่อตอบคำถาม
5. การฟังเพื่อจับความคิด (Listening Organize Ideas) เช่น การฟังอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ
6. การฟังอย่างพินิจพิเคราะห์ (Critical Listening)
7. การฟังเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เช่น การฟังดนตรีและการแสดงต่าง ๆ

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542 : 79) การฟังมีหลายประเภท ได้แก่

1. การฟังอย่างเฉียบ
2. การฟังอย่างตั้งใจ ได้แก่ การฟังคำสั่ง การฟังประกาศเพื่อปฏิบัติตาม
3. การฟังอย่างชื่นชม เช่น การฟังดนตรี
4. การฟังอย่างวิเคราะห์ สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้

สุภาวดี ศรีวรรณะ (2542 : 60) ได้แบ่งประเภทของการฟังที่ควรส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัยดังนี้

1. การฟังเพื่อจำแนกความแตกต่างของเสียงคือ สามารถเข้าใจความแตกต่างของเสียงที่ได้ฟัง
2. การฟังเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งคือ การฟังคำสั่งและสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
3. การฟังเพื่อเข้าใจความหมายของคำศัพท์ คือ สามารถเข้าใจคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องว่าหมายถึงอะไร

4. การฟังเพื่อเข้าใจเรื่องราวคือ การฟังเรื่องราวนั้น ๆ อย่างตั้งใจและสนใจ จนเกิดความเข้าใจ สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังได้ ดังนั้นจึงสรุปประเภทของการฟังได้คือ ฟังเพื่อความรู้ ฟังเพื่อความบันเทิง ฟังเพื่อความเข้าใจสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง และการฟังเพื่อแสดงความคิดเห็น สำหรับเด็กปฐมวัยควรจัดให้มีการฟังเพื่อเด็กสามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ถูกต้อง ฟังแล้วสื่อความหมายเรื่องที่ฟังได้

3.4 พัฒนาการความสามารถด้านการฟัง

เด็กทารกจะเริ่มเรียนรู้ภาษาด้วยการฟังผู้อื่นก่อนแล้วจึงจดจำทำเลียนแบบเป็นภาษาพูด อันเป็นผลทำให้การติดต่อหรือสื่อความหมายกับบุคคลรอบข้างเป็นไปได้มากขึ้นตามลำดับ

นิตยา ประพตติกิจ (2539 : 178 - 179) ได้กล่าวถึงความสามารถทางภาษา ด้านการฟังของเด็กในแต่ละช่วงอายุไว้ดังนี้

1. อายุ 0 - 2 ปี พยายามเลียนเสียงของเสียงที่ได้ยิน เข้าใจคำและประโยคง่าย ๆ ชอบฟังโฆษณาทางโทรทัศน์ และเสียงที่สะกิดใจ ชอบฟังเรื่องสั้น ๆ และเพลงกล่อมเด็ก
2. อายุ 3 ปี ชอบฟังเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยินคุ้นหูอยู่เช่น เสียงสัตว์ ยานพาหนะ เครื่องใช้ในครัว ชอบฟังนิทานที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังแบบสองต่อสอง ฟังไม่ได้นาน และฟังอย่างตั้งใจ สามารถเข้าใจภาษาพูดง่าย ๆ ของผู้ใหญ่ เช่น อย่า ไม่ การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ยังไม่สม่ำเสมอสามารถเชื่อมโยงเสียงกับวัตถุที่ใช้ทำเสียงได้
3. อายุ 4 ปี ฟังเรื่องได้นานขึ้น อาจเลือกหนังสือให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ บางครั้งจะแกล้งทำเป็นไม่ได้ยินหรือไม่สนใจคำสั่งหรือเสียงเรียก ชอบฟังเรื่องซ้ำ ๆ และสามารถจำแนกความแตกต่างของเสียงได้
4. อายุ 5 ปี ตั้งใจฟังนานขึ้น ชอบฟังนิทาน เพลง คำคล้องจอง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้มากขึ้น เข้าใจคำพูดข้อความยาว ๆ ของผู้ใหญ่
5. อายุ 6 ปี ชอบฟังเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ต่าง ๆ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2540 : 38) ได้กล่าวถึงความสามารถทางภาษา ด้านการฟังของเด็กในแต่ละช่วงอายุไว้ดังนี้

1. อายุ 2 ขวบ ชอบฟังคำพูดสั้น ๆ จูงใจ ฟังเรื่องสั้น ๆ และเพลงกล่อมเด็กวัยนี้ชอบคำซ้ำและเลียนแบบเสียง

2. อายุ 3 ขวบ ชอบฟังเสียงต่าง ๆ เช่น เสียงสัตว์ ยานพาหนะ เครื่องใช้ในครัวเรือน ชอบฟังนิทาน ฟังได้นานและฟังอย่างตั้งใจ สามารถเข้าใจภาษาพูดง่าย ๆ ของผู้ใหญ่ ทั้งคำถามและปฏิเสธ ชอบทดลองทำเสียงเหมือน เช่น เสียงรถยนต์ รถไฟ

3. อายุ 4 ขวบ ฟังเรื่องได้นานขึ้น เริ่มตีความหมายเรื่องที่ฟัง เช่น ถามคำถามหรือต่อเรื่องได้ วัยนี้สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ ชอบฟังเรื่องซ้ำ ๆ และสามารถจำแนกความแตกต่างของเสียงได้

4. อายุ 5 ขวบ ชอบฟังนิทาน เพลง เล่นภาษา เช่น คำคล้องจอง สามารถเข้าใจคำพูดข้อความยาว ๆ ได้ ความเข้าใจทำให้เด็กวัยนี้พูดเก่งและจำแนก

5. อายุ 6 ขวบ ฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัวได้ และเข้าใจ ถ้าไม่เข้าใจซ่อนเกินไป

สรุป การฟังเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อสื่อความหมายในชีวิตประจำวันของคนเรา และการฟังไม่เพียงแต่การได้ยินเสียงเท่านั้น แต่จะต้องฟังอย่างเข้าใจความหมาย และสามารถตีความหมายสิ่งที่รับฟัง สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับฟังกับประสบการณ์ จากนั้นก็จะจดจำและสื่อออกมาเป็นภาษาพูดสำหรับเด็กปฐมวัย ก็จะจดจำเลียนแบบสิ่งที่ได้ยิน และสื่อออกมาเป็นภาษาพูดและเป็นพื้นฐานที่สำคัญการพัฒนาไปสู่การพูด การเขียนและการอ่านต่อไป

3.5 แนวทางการส่งเสริมการฟัง

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2542 : 93 - 94) ได้กล่าวถึงการสอนทักษะการฟังว่า ครูควรเตรียมเรื่องกิจกรรมทักษะการฟังแก่เด็ก ดังนี้

1. ครูต้องพยายามจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและน่าสนใจ โดยวางแผนการจัดกิจกรรมแต่ละช่วงเวลาตามความสนใจของเด็ก เช่น ความยาวของนิทาน เพลง จัดกิจกรรมที่แตกต่างกันไว้สัปดาห์ละครั้งหรือสองครั้ง และจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการฟัง
2. กระตุ้นให้นักเรียนทราบว่า การฟังเป็นเรื่องจำเป็น
3. การสอนฟังให้เด็ก โดยวิธีการที่ครูพูดให้ชัดแต่เบาพอที่จะให้เด็กสนใจฟังและควรใช้เวลาเด็กในการรับฟังหรือเตรียมตัวฟังให้มากพอ เพื่อให้เด็กหยุดกิจกรรมอื่น แล้วหันมาฟังครูและที่สำคัญครูควรใช้คำอธิบายง่าย ๆ
4. ครูต้องเป็นผู้ฟังที่ดีโดยทำตัวอย่างให้เด็กเห็นอย่างชัดเจน เช่น การหันหน้าไปทางผู้พูด
5. สร้างบรรยากาศที่ดีสำหรับเด็กและครู
6. ช่วยเหลือเด็กพัฒนาการรับรู้เสียง ให้รู้จักแยกเสียงที่ได้ยินในชีวิตประจำวัน

7. เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กได้ฟังเรื่องหรือประสบการณ์ที่มีความหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้

เยอวา เดชะคุปต์ (2542 : 79) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ในการฟังครูควรมีวิธี ดังนี้

1. ให้เด็กรับฟังอย่างสบาย ๆ
2. ให้เด็กเข้าใจว่าการฟังเป็นสิ่งสำคัญควรตั้งใจฟังผู้อื่นพูดและฝึกมารยาทในการรับฟัง
3. การปฏิบัติตนในการสอนฟังของครู ครูควรจะทำสิ่งต่อไปนี้
  - 3.1 พูดด้วยน้ำเสียงปานกลางพอที่เด็กจะได้ยิน ไม่ควรตะเบ็งตะโกนหรือพูดค่อยจนเกินไป
  - 3.2 อย่าพูดมากจนเกินไป จนเด็กเกิดความเคยชินและไม่ตั้งใจฟัง
  - 3.3 ให้เวลาเด็กเตรียมพร้อมที่จะรับฟัง เช่น ให้เด็กเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะพูดกับเด็ก

3.4 อธิบายให้เด็กฟังโดยใช้คำพูดง่าย ๆ และมีการเตรียมล่วงหน้า
 กุลยา ตันติผลาชีวะ (2540 : 38) การฟังครูต้องใช้การฟังอย่างจริงจังกับเด็กฟังอย่างเข้าใจ ฟังแล้วคิดเพื่อประเมินค่าเด็กกำลังสื่อสารสิ่งใดให้กับครู พร้อมตอบสนองให้เด็กคิด กระตุ้นให้เด็กกระตือรือร้นที่จะตอบและกระทำในสิ่งที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ถูกต้อง ซึ่งการฟังของเด็กจะแตกต่างกันออกไป กิจกรรมการฟังที่ครูควรจัดได้แก่ การฟังนิทาน ฟังคำสั่ง ฟังการจำแนกเสียงลักษณะของการจัดกิจกรรมอาจนำไปสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ หรือจัดแยกเป็นกิจกรรมอิสระก็ได้

จากแนวทางในการส่งเสริมการฟังสรุปได้ว่า การส่งเสริมการฟัง ผู้ที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความพร้อมของเด็ก การส่งเสริมการฟังนิทานเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย สำหรับการวิจัย เรื่องการพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานนี้ ผู้วิจัยออกแบบให้ความสามารถทางภาษาด้านฟัง สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี ที่สามารถฟังเรื่องราว เริ่มตีความหมายเรื่องที่ฟัง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ จึงกำหนดความสามารถทางภาษาด้านการฟังของเด็กปฐมวัยในการวิจัย ได้แก่ การรับรู้คำศัพท์ เข้าใจความหมายของคำสั่ง และการปฏิบัติตามคำสั่ง

4. ความสามารถทางภาษาด้านการพูด

4.1 ความหมายของการพูด

การพูดเป็นพฤติกรรมการใช้ภาษาที่ใช้มากเป็นอันดับ 2 รองจากการฟัง เราต้องใช้การพูดตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน การพูดช่วยให้ประสบความสำเร็จทั้งในชีวิตประจำวันและการประกอบกิจการงานต่าง ๆ การพูดมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น วาทศิลป์ วาทศาสตร์ และวาทวิทยา แต่ความหมายของคำเหล่านี้ก็คือ การศึกษาที่ว่าด้วยการพูดทั้งสิ้น

Gary (1982 : 56-57 ; อ้างถึงใน พิศมัย กิยะแก้ว. 2531 : 31) ได้ให้ความหมายของการพูดว่าการพูดคือ การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยา อากักรถายทอดความรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้ และเกิดการตอบสนอง

ประมวญ กิดคินสัน (2536 : 131 - 132) กล่าวว่า การพูด คือ ความรู้และการใช้รหัส ซึ่งเป็นตัวแทนความคิดอ่านเกี่ยวกับตัวเรากับโลกภายนอก โดยมีระบบแห่งสัญญาณ คือ เสียงและถ้อยคำสำหรับเจรจาติดต่อ

สุภาวดี ศรีวรรณะ (2542 : 86) ได้กล่าวว่า การพูด หมายถึง พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคล ด้วยการใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง ภาษา อากักรถายทอด ทำทาง สีหน้า แววตา เพื่อถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความต้องการของผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ และตอบสนองได้

สรุปได้ว่าการพูดเป็นการสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยใช้เสียง เพื่อสื่อความหมายไปให้ผู้ฟังรู้หรือเข้าใจ สำหรับเด็กปฐมวัยการพูดเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสื่อความรู้สึกนึกคิด หรือความต้องการของตนให้ผู้อื่น ได้ทราบ

4.2 ความสำคัญของการพูด

การพูดเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งมีผู้กล่าวถึงดังนี้

มุสตี กุญอินทร์ (2536 : 186) ได้กล่าวว่า การพูดเป็นทักษะที่เด็กจำเป็นต้องฝึกฝนเพื่อการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเพื่อการทำงานในอนาคต นอกจากการ “พูดได้” แล้วเด็กควรจะ “พูดเป็น” ด้วย กล่าวคือ สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนถูกต้อง ใช้ภาษาได้เหมาะสมพูดถูกกาลเทศะ เลือกเนื้อหาที่พูดได้เหมาะสม พูดในทางที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมพูดแสดงความคิดเห็นได้ และมีมารยาทในการพูด การฝึกทักษะการพูดจึงควรได้รับการพัฒนาตั้งแต่แรกเริ่ม

วรรณิ โสมประยูร (2537 : 98) ได้กล่าวว่า การพูดเป็นการสื่อสารที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากที่สุด เพราะคำพูดเป็นเครื่องมือสื่อความคิดที่รวดเร็ว แพร่หลายได้ผลอย่างยิ่ง นอกจากจะพูดในโอกาสทั่วไปในชีวิตประจำวันแล้วยังมีโอกาสนอื่น ๆ ที่ต้องพูดอย่างเป็นทางการหรือพูดเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นการเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้และ ความคิดเห็นที่นับว่าสำคัญ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพูดเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญอย่างหนึ่งใช้ในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด และความคิดเห็น เพื่อให้ผู้อื่นได้รู้และเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเด็กปฐมวัยหากผู้ที่เกี่ยวข้องคือ พ่อแม่ และครู รู้จักหาวิธีที่จะส่งเสริมพัฒนาการพูดที่เหมาะสมและฝึกบ่อย ๆ ก็จะทำให้เด็กพูดได้อย่างชัดถ้อยชัดคำ กล้าแสดงออกทางการพูด รู้จักเรียงลำดับการพูดของเรื่องราวก่อนหลังไม่วกไปวนมา ทำให้การสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึนึกคิดและความต้องการของตนถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

4.3 พัฒนาการทางภาษาด้านพูดของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย จะเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างรวดเร็ว ถ้าได้รับการเสริมประสบการณ์ทางภาษาที่เต็ม ไปด้วยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยจะเป็น ไปอย่างรวดเร็ว เด็กแต่ละคนจะมีแบบแผนของการพัฒนาภาษา ไม่แตกต่างกันจะมีลำดับขั้นตอนของการเจริญงอกงามเหมือนกัน อัตราและประสิทธิภาพ การพัฒนานั้นแตกต่างกัน ไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความสามารถที่มีอยู่เดิม ความถนัด อัตราของการพัฒนาประสบการณ์เดิม ความสนใจของเด็ก และได้มีผู้สนใจพัฒนาทางภาษา ของเด็กปฐมวัยหลายท่าน ได้ให้ความเห็นดังต่อไปนี้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 138) ได้แบ่งพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ดังนี้เด็กอายุ 3 ขวบ ต้องการคำศัพท์เพิ่ม 100 คำ หรือมากกว่า ถ้าเป็นเด็กอนุบาลสามารถให้ได้มากกว่า 600 คำ อายุ 3 ขวบขึ้นไป เด็กจะรับได้มากขึ้น อายุ 4 ขวบ จะมีภาษาที่คล่องขึ้น เพราะเด็กได้เล่นและสนทนากับเพื่อนนับเลขได้มากกว่า 4 ลำดับ ฟังคำสั่งได้ รู้คำศัพท์ ประมาณ 1500 - 1900 คำ อายุ 5 ขวบ จะพูดคล่องและเข้าใจดี นับได้ถึง 10 รู้คำศัพท์ได้มากกว่า 2200 คำ เด็ก 5 ขวบไปแล้วจะพูดประโยคยาว ๆ ได้ เล่าตามภาพได้ รู้ว่ามีใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร รู้จักถามและแต่งประโยคคำพูดของตนเองได้ เด็กอาจถามเรื่อง โครงสร้างประโยค และเริ่มใช้ประโยคที่สมบูรณ์ อายุ 6 ขวบ สามารถพูดโต้ตอบได้ใช้คำได้เหมือนผู้ใหญ่เกือบ สมบูรณ์ชอบคุยและชอบฟัง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 43) ได้แบ่งพัฒนาการด้านการพูดของเด็กปฐมวัยตามอายุ ดังนี้

1. อายุ 3 - 4 ปี

1.1 พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ชัดครบทุกเสียง แต่เสียงพยัญชนะ ม น ห ย ค อ ว บ ก ป ท ต ล จ พ ง ด มีการพูดไม่ชัดเจนบ้าง และพูดไม่คล่อง

1.2 พูดคำศัพท์ได้ประมาณ 900 - 1,500 คำ

1.3 ใช้สรรพนามเป็นพหูพจน์ สรรพนามแทนเพศ คำนาม และคำกริยาได้

1.4 พูดวลี หรือประโยคที่มีความยาว 3 คำขึ้นไป

1.5 สนทนาได้ประมาณ 5 นาทีขึ้นไป

1.6 มักถาม อะไร ใคร ที่ไหน ทำไม

2. อายุ 4 - 5 ปี

2.1 พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ชัดทุกเสียง พูดเสียงพยัญชนะ ฟ และ ช ได้ชัดเจนขึ้น พูดไม่คล่องเป็นบางครั้ง

2.2 พูดคำศัพท์ได้ประมาณ 1,500 - 2,000 คำ

2.3 ใช้คำกริยา คำวิเศษณ์ คำลงท้าย และคำอุทานได้

2.4 พูดประโยคที่มีความยาว 4 คำขึ้นไป และเป็นประโยคที่เป็นเหตุเป็นผล

2.5 เล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นได้ โดยผู้ใหญ่ต้องพูดแนะเล็กน้อย
ตอบคำถามง่าย ๆ ได้ มักถาม เมื่อไร อย่างไร

2.6 ใช้คำสันธาน “แต่” “เพราะว่า”

3. อายุ 5 - 6 ปี

3.1 พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ชัดครบทุกเสียง พูดเสียงพยัญชนะ ส ได้ชัดเจนขึ้น เสียง ร ยังไม่ชัด

3.2 พูดคำศัพท์ได้ประมาณ 2,500 - 2,800 คำ

3.3 ใช้คำสรรพนาม คำกริยา คำบุพบท ได้ถูกต้อง

3.4 พูดประโยคที่มีความยาว 5 - 6 คำขึ้นไป เป็นประโยคที่มีความซับซ้อนขึ้นและมักใช้ประโยคคำสั่ง

3.5 พูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ กับผู้อื่นได้อย่างสัมพันธ์กับ

เรื่องที่พูด

สำหรับการวิจัย เรื่องการพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่นิทานนี้ ผู้วิจัยออกแบบให้ความสามารถทางภาษาด้านพูด สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี จะมีความสามารถทางด้านการพูดพัฒนาสูงขึ้นตามอายุ และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ หากเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม การวิจัยนี้ผู้วิจัยออกแบบความสามารถทางภาษาด้านการพูดประกอบด้วย การแต่งประโยคและการเล่าเรื่อง

5. การประเมินความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูด

ความสามารถทางภาษาด้านการพูดและการฟังสำหรับเด็กปฐมวัยสิ่งสำคัญ คือ การเพิ่มพูนการรู้ศัพท์ การใช้ประโยคและการสื่อความหมายโดยใช้กิจกรรมการฟัง การอ่าน การเขียน และการพูด ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประเด็นที่ครูต้องสังเกต เพื่อประเมินความสามารถทางภาษาอย่างกว้าง ๆ ดังนี้

5.1 การใช้ภาษา การแสดงออกถึงความสามารถในการใช้ภาษาของเด็ก สังเกตจากการใช้ภาษาของเด็กเพื่อการสมาคม หรือเพื่อระบายออกเท่าที่เด็กสนใจ ที่จะใช้ภาษา สื่อมากกว่าท่าทาง สามารถใช้คำได้มากขึ้น หรือใช้คำได้สูงเท่าอายุ

5.2 ความเข้าใจ เด็กต้องแสดงความเข้าใจความหมายของคำ เช่น การเปรียบเทียบ มากน้อย ไกลใกล้ ดีไม่ดี บอกลสาเหตุ สถานที่ ด้านกิริยาท่าทาง จำได้ และการจับใจความ

5.3 การสื่อความ เด็กสามารถสื่อความหมายพอที่จะร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นหรือไม่สื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ พูดประโยคถูกต้อง รู้จักการใช้สรรพนามในระดับได้

5.4 ความสนใจภาษา แสดงความชอบที่จะนึกถ้อยคำไปใช้ วลี ประโยคที่ได้ฟังได้เรียน ไม่ว่าจะจากการพูด หรือฟังนิทาน สนุกกับการพูด การอธิบายและใช้ภาษากับเพื่อนผู้ใหญ่ ด้วยความสนใจหรือไม่ ทั้งนี้ให้รวมถึงความสนใจในการอ่านด้วย

5.5 ความสามารถในการฟัง ความตั้งใจตอบคำถามได้ถูกต้อง เข้าใจลำดับเรื่องในสิ่งที่ ฟังได้ และบอกได้ว่าในเรื่องที่ฟังมีใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และได้อะไร การประเมินระดับความสามารถของการใช้ภาษาของเด็กต้องเป็นไปตามอายุและพัฒนาการของเด็ก เครื่องมือประเมินที่ครูใช้อาจเป็นแบบสังเกต อาจสังเกตโดยตรงหลังสังเกตจากการใช้สถานการณ์จำลอง หรือ การทดลองให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพ การเล่าเรื่องต่อกับเพื่อน หรือครู อาจใช้แบบทดสอบทางภาษาที่ครูพัฒนาก็ได้ สิ่งที่ต้องระวังคือต้องไม่สร้างความเครียดให้กับเด็กและต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวัดความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย คือ ความสามารถที่แสดงออกในเรื่องต่อไปนี้

5.5.1 ความสามารถทางภาษาด้านการฟัง ได้แก่

- 1) การรับรู้คำศัพท์ หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกของเด็กด้วยการรู้จักความหมายของคำนั้น ๆ
- 2) การอธิบายความหมายของคำ หมายถึง ความสามารถของเด็กในการรู้จักและแสดงออกตามความหมายของคำได้
- 3) การปฏิบัติตามคำสั่ง หมายถึง ความสามารถของเด็กในการฟังคำสั่ง คำแนะนำแล้วปฏิบัติตาม

5.5.2 ความสามารถทางภาษาด้านการพูด ได้แก่

- 1) การพูดบอกความหมาย หมายถึง ความสามารถในการพูดโดยใช้คำต่าง ๆ มาเรียงเป็นประโยคพร้อมทั้งโยงความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้นแล้วสื่อความให้ผู้อื่นเข้าใจเป็นคำพูด
- 2) พูดประโยค หมายถึง ความสามารถของเด็กในการพูด และเล่าเรื่องให้ผู้อื่นรับรู้ใจความสำคัญได้อย่างถูกต้องตามความหมายของข้อมูล

การประเมินความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย คือการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางภาษา ประกอบด้วย การรับรู้คำ และข่าวสาร รู้และอธิบายความหมายของคำ และข่าวสาร พูดเสนอข่าวสารได้ เล่าเรื่องอย่างมีสาระสำคัญ พูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และพูดได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กมีความพร้อมใน 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

5.5.3 เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมิน

- 1) การสังเกต วิธีการนี้ครูจะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมการใช้ภาษาของเด็กในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือในขณะที่เด็กทำกิจกรรม การสังเกตต้องกระทำโดยไม่ให้เด็กรู้ตัว ซึ่งครูอาจสังเกตในสิ่งต่อไปนี้
  - 1.1) การออกเสียง โดยครูอาจสังเกตว่าเด็กออกเสียง หรือพูดว่าชัดเจนหรือไม่
  - 1.2) คำหรือคำศัพท์ โดยครูอาจจะสังเกตว่าเด็กเข้าใจในคำศัพท์นั้นหรือไม่ ซึ่งวิธีการทดสอบ อาจจะทำได้ 2 วิธี คือ การให้เด็กดูภาพแล้วถามว่านี่รูปอะไร หรือการให้เด็กดูรูปภาพ เช่น นก ไก่ แล้วถามว่ารูปไหนเป็นภาพนก
  - 1.3) ประโยคหรือไวยากรณ์ เป็นการวัดความสามารถในการเข้าใจประโยค หรือไวยากรณ์ ส่วนลักษณะการถามคล้าย ๆ กับข้อ 1.2 เพียงแต่อยู่ในรูปของประโยค

1.4) การใช้ภาษาในการอธิบาย หรือเล่าเรื่อง ความสามารถในด้านนี้อาจจะสังเกตได้จากการอธิบายสิ่งที่ได้กระทำลงไป หรือการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง เช่น การถาม การขอร้อง การเล่าเรื่อง เป็นต้น

1.5) การวิเคราะห์คำ หรือประโยคง่าย ๆ เป็นความสามารถในการสังเกตความแตกต่างของเสียง ความหมายของคำ หรือประโยค

1.6) การแปลความ เป็นความสามารถในการอธิบายความหมายได้ เช่น “ นกคืออะไร ” เด็กอาจตอบว่า “ นกคือสิ่งที่บินได้ ”

2) การสัมภาษณ์ ครูอาจจะสัมภาษณ์หรือสนทนากับเด็กเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถทางภาษา นอกจากนี้ครูอาจจะสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองให้ข้อมูลความสามารถทางภาษาของเด็ก

3) แบบทดสอบ แบบทดสอบควรเป็นแบบทดสอบแบบรูปภาพ อาจวัดใน 3 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เหตุผลทางภาษา (Verbal Reasoning Factor) ประกอบด้วยความสามารถในการเข้าใจเนื้อเรื่อง การหาความสัมพันธ์ การจำเนื้อเรื่อง การรู้จักประมาณ และการทำตามคำสั่ง

องค์ประกอบที่ 2 การใช้มือและสายตาให้สัมพันธ์กัน (Motor Visual Coordination Factor) ประกอบด้วยความสามารถในการเขียน การลอกตามแบบ การใช้สายตาและมือให้สัมพันธ์กัน การจำแนกความแตกต่างของกลุ่มตัวอักษร การจำแนกความแตกต่างและความแตกต่างของภาพและการรู้จักตัวอักษร

องค์ประกอบที่ 3 การฟัง (Listening Factor) ประกอบด้วยความสามารถในการรู้ความหมายของประโยค การรู้ความหมายของคำ และการจำแนกความแตกต่างของเสียงจากการศึกษาการประเมินความสามารถทางภาษาที่ประเมินด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบด้วยแบบทดสอบ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบเครื่องมือการวิจัย โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบทดสอบแบบรูปภาพเพื่อวัดผลความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูด ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้คำศัพท์ การอธิบายความหมายของคำ การปฏิบัติตามคำสั่ง การพูดบอกความหมายและการพูดประโยค โดยวัดความสามารถทางภาษาก่อนและหลังการจัดกิจกรรมด้วยการเล่านิทาน

นิทาน

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับนิทาน ความหมายของนิทาน ประเภทของนิทานสำหรับเด็ก หลักการและวิธีการเลือกนิทานสำหรับเด็ก หลักการและเทคนิควิธีเล่านิทานสำหรับเด็ก และรูปแบบการเล่านิทาน สรุปดังต่อไปนี้

1. ความหมายของนิทาน

ความหมายของนิทาน มีหน่วยงาน และนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมาย ของนิทานไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 588) ได้ระบุความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน หมายถึงเรื่องเล่าที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป

นฤมล จิวแพ (2549) กล่าวว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหรือมีผู้แต่งขึ้น เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สร้างสรรค์จินตนาการ สอดแทรกความคิดและจริยธรรมอันดีงาม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนที่ถูกที่ควร นอกจากนี้ยังช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านหนังสือให้กับเด็กอีกด้วย

สาธิต วิทยาขาว (2549 : 23) กล่าวว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาอิงความเป็นจริงและจินตนาการ วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและคติสอนใจหรือความรู้จากเนื้อหานิทาน

ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2550 : 9) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึงเรื่องเล่าที่เล่ากันต่อ ๆ มาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่ง เช่น นิทานเรื่องสังข์ทอง ปลาบู่ทอง หรือโสนน้อยเรือนงาม มีการเล่าต่อกันฟังจากปู่ย่าตายายของเรา พ่อแม่ของเรารวมทั้งตัวเราเอง ไปจนถึงลูกหลานเหลนโหลนของเรา เป็นทอด ๆ กัน ไปรุ่นแล้วรุ่นเล่า บางครั้งก็แพร่กระจายจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง เช่น นิทานเรื่องสังข์ทอง อาจมีหลายสำนวนแล้วแต่ความตรงใจ ความเชื่อ อารมณ์ของผู้เล่า และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

ดวงสมร ศรีใสคำ (2552 : 29) กล่าวว่า นิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเกิดความรู้ สามารถนำมาปรับเปลี่ยนประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

จารุณี ศรีเฟือก (2554 : 17) กล่าวว่า นิทาน คือ เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาเพื่อให้เด็กเกิด ความสนุกสนานและความบันเทิง ซึ่งนิทานอาจเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องที่สมมติขึ้น ทำให้เด็กเกิด จินตนาการจากเรื่อง ได้แง่คิดคติสอนใจ เด็กสามารถนำไปเป็นต้นแบบต่อการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันและใช้ในอนาคตได้

จากความหมายของนิทานข้างต้น สรุปได้ว่า นิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา หรือมีผู้แต่งขึ้นใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความคิดสร้างสรรค์ในจินตนาการ อาจมีการสอดแทรกคติสอนใจ หรือแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันที่ดีงามสำหรับเด็ก นิทานมีประโยชน์และความสำคัญต่อเด็กอย่างยิ่งนอกจากนิทานจะช่วยชักจูงให้เด็กเกิดความเข้าใจ เกิดความซาบซึ้งในพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังแล้วนิทานยังเป็นสื่อการสอนที่สำคัญอย่างหนึ่ง เด็กที่ได้รับฟังนิทานที่สนุกสนานก็จะเกิดการเรียนรู้ค่าต่างๆ ที่ได้รับจากการฟังและเลียนแบบ คำพูดซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กได้โดยที่เด็กไม่รู้ตัวได้ การเล่านิทานให้เด็กฟังเป็นประจำสม่ำเสมอ จึงเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีตามวัยของเด็ก ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และภาษา รวมทั้งเป็นการส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีให้กับผู้ร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ฝ่าย ให้มีความรู้สึกใกล้ชิด ผูกพันกันและกันให้แน่นแคว้นยิ่งขึ้น

2. ประเภทของนิทานสำหรับเด็ก

นิทานสำหรับเด็กในปัจจุบันมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน การแบ่งประเภทของนิทานจึงขึ้นอยู่กับว่าใช้หลักเกณฑ์ใดในการแบ่ง ซึ่งได้มีผู้แบ่งประเภทนิทานต่าง ๆ ไว้ดังนี้

เกริก ท่วมกลาง และ จินตนา ท่วมกลาง (2555 : 78 - 81) กล่าวถึง การแบ่งประเภทของนิทานตามโดยใช้เกณฑ์เนื้อหาสาระของนิทานเป็นหลัก สามารถแบ่งได้ 11 ประเภท ดังนี้

1. เทวด้านาน เป็นเรื่องราวการอธิบายการกำเนิดเทพ จักรวาล โลก มนุษย์ สัตว์ สรรพสิ่งในโลก โครงสร้างของความสัมพันธ์ ของสิ่งต่าง ๆ และกฎเกณฑ์ การควบคุม ความประพฤติให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รูปแบบนิทานเป็นการประพจน์ปฏิบัติที่ฝึค ศีลธรรม ละเมียดกฎที่วางไว้สาเหตุมาจากความ โลก ความเห็นแก่ตัวแก่ได้ ความประมาท ทำให้ เกิดความเสียหายผู้เกี่ยวข้อง ได้รับความเดือดร้อน เทพหรือเทวดาผู้มีบทบาทดูแลความทุกข์สุข หรือควบคุมกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันจึงลงโทษวิธีการต่าง ๆ ที่เป็นคติเตือนใจไม่ให้มีการปฏิบัติ ละเมียดกฎข้อบังคับอีก เช่น เรื่องมनुกับน้ำท่วม โลก เรื่องแม่โพสพเทพีแห่งต้นข้าว

2. นิทานศาสนา เป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับศาสนา ความศรัทธา พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ บุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล รวมถึงบุคคลสำคัญ ด้านศาสนาที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธา ลักษณะนิทานเป็นเรื่องประวัติพระพุทธเจ้าเสด็จไปในที่ต่าง ๆ การปราบมารการทํากิจที่สำคัญ ซึ่งเรื่องเล่ามักเกี่ยวกับสถานที่สำคัญที่ประชาชนนับถือ และในปัจจุบันยังมีนิทานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการเล่าถึงประวัติหรือ

ผลงานที่สำคัญของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น องคุลิมาล นางวิสาขา พระชาตุคคยตุง เป็นต้น

3. นิทานคติ เป็นนิทานที่เกี่ยวกับหลักศาสนาเรื่องกฎแห่งกรรม หรือการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ลักษณะนิทานเป็นการประพจน์ปฏิบัติไม่เหมาะสมกับความ โลก มักง่าย แก่แค้น อิจฉา ต้องการให้ผู้อื่นได้รับทุกข์ และผู้กระทำได้รับความทุกข์ความเสียหายจากการกระทำของตนเอง เรียกว่า ให้ทุกข์แก่ท่านทุกข์นั้นถึงตัว ในตอนท้ายมีแนวคิดสั่งสอนเป็นคติเตือนใจแก่ผู้อ่านไม่ให้ประพจน์ปฏิบัติตามเนื้อเรื่อง

4. นิทานชีวิต เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก การต่อสู้ การผจญภัยของมนุษย์ สัตว์ สิ่งของ ซึ่งตัวเอกของเรื่องต้องใช้ความอดทน กล้าหาญ เสียสละ การประพจน์ดี มีคุณธรรม ความฉลาด กลโกงในการแก้ปัญหา จึงได้รับผลสำเร็จในการแก้ปัญหาเรื่องราวนั้นได้ ซึ่งนิทานประเภทนี้บางครั้งลักษณะเหมือนจริงเกี่ยวกับความเชื่อ สถานที่ และเวลาที่มีรายละเอียดแน่นอน เช่น ขุนช้างขุนแผน ไกรทอง พระอภัยมณี เป็นต้น

5. นิทานมหัศจรรย์หรือเทพนิยาย เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ ความมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นจากของวิเศษ รูปแบบนิทานตัวละครมักเป็นกษัตริย์ เจ้าหญิง ยักษ์ เกี่ยวข้องกับจักร ๆ วงศ์ ๆ การดำเนินเรื่องมักเป็นเรื่องความรัก ความอิจฉา การพลัดพราก การผจญภัย การต่อสู้ การค้นหาสิ่งของ ที่สำคัญที่ตัวเอกของเป็นเรื่องจะต้องเอาชนะให้ได้ หากคิดแค้นที่อาจเป็นแค้นมหัศจรรย์ แค้นในฝัน เช่น ปลาบู่ทอง พระสุทนต์ สังข์ทอง เป็นต้น

6. นิทานประจำถิ่น เป็นเรื่องราวขนบธรรมเนียมประเพณีและบุคคลสำคัญในแต่ละท้องถิ่นซึ่งแต่ละเรื่องมีความเชื่อเกี่ยวข้องกับ สถานที่ สิ่งของ บุคคลที่มีชื่อจริงในแต่ละท้องถิ่น รูปแบบนิทานเล่าประวัติ บุคคล สถานที่ ในแต่ละท้องถิ่นที่นำมาเล่าติดต่อกันจนถึงปัจจุบัน เช่น พญากง พญาพาน กลองข้าวน้อยฆ่าแม่ เป็นต้น

7. นิทานอธิบายเหตุ เป็นเรื่องราวที่อธิบายความเป็นมาของสรรพสิ่งต่าง ๆ คน สัตว์ สิ่งของ ปราภฏการณ์ธรรมชาติ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รูปแบบนิทานมักอธิบาย อะไร เป็นอย่างไร ทำไมต้องเป็นอย่างนั้น การดำเนินเรื่องเป็นการตอบข้อสงสัย อธิบายคำตอบที่สงสัยของสิ่งต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล หรือหาเหตุผลมาสนับสนุนให้มีความน่าเชื่อถือ เช่น ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม ทำไมจึงเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้อง เป็นต้น

8. นิทานสัตว์ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับความฉลาด เจ้าปัญญา ความเก่ง ความโง่ เวลา ความเจ้าเล่ห์ กล โกงของสัตว์ที่มีโครงเรื่องแสดงลักษณะคล้ายมนุษย์ พฤติกรรมจึง ความเป็นผู้ชนะในด้านการเป็นผู้นำ เจ้าป่า ไหวพริบ เพื่อให้ได้รับการยกย่อง ขอมรับจากสัตว์ทั้งหลาย เรื่องมักจบแบบมีคติเตือนให้ทุกชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเช่น กระจาย กับเต่า จระเข้กับลิง แม่โคกับแม่เสือ เป็นต้น

9. นิทานผี เป็นเรื่องราวลึกลับที่เกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ที่มีประวัติยาวนาน เป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟังที่ผีแสดงอิทธิฤทธิ์กระทำให้เกิดความกลัวต่อมนุษย์ตามลักษณะของผี แต่ละประเภทที่มีลักษณะการแสดงหลอก การแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ตลอดจนทั้งมีรูปร่าง หน้าตาอาการแสดงออกให้เกิดความน่าตื่นเต้น ขยาดกลัว ตามธรรมชาติของผีประเภทนั้น ๆ เช่น ผีปอบ เสือสมิง แม่นาคพระโขนง ผีกระสือ ผีตานี ผีนางตะเคียน เป็นต้น

10. นิทานตลก เป็นเรื่องราวตลกขบขัน ลักษณะนิทานที่นำมาเล่าแสดงถึงความฉลาด ความโง่ กลตวง กลโกง ความฉลาดแกมโกง การดำเนินเรื่องจะสนุกสนานอยู่ที่ ความไม่น่าจะเป็นไปได้แต่เพราะพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงความฉลาด ความโง่ออกมาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทำให้เกิดมุขตลกขบขันขึ้นบางเรื่องนำมาเสนอเกี่ยวกับการชิงไหวพริบของพ่อตากับลูกเขยความพิการของบุคคล และแสดงความเป็น ความเข่อออกมาจนเป็นมุขให้สนุกสนานและนิทานประเภทตลกหยาบโหลนเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของพระ แม่ชี สามเณร นักบวช จะเป็นเรื่องที่นำมาเล่าเฉพาะกลุ่ม เพื่อความสนุกสนานบางที่เรียกว่า นิทานก้อม นิทานตลกก็มีมากมาย เช่นพ่อตากับลูกเขย ไอ้ชาติติดกับไอ้ตาบอด หลวงพ่อกับสามเณร

11. นิทานเข้าแบบ เป็นเรื่องเล่าที่สร้างและวาง โครงเรื่องเป็นพิเศษเฉพาะตัวในการเล่าให้มีความคล้องจอง สามารถพูดหรือเล่าได้ง่ายในรูปประโยคที่ใช้ภาษาเรียบง่ายเพื่อให้เล่าง่าย ๆ ได้ถูกต้อง นิทานประเภทนี้มีการแต่งไว้น้อยเพราะต้องใช้รูปแบบเฉพาะ เช่น นิทานเรื่องตากับขย ปลูกถั่วปลูกงาให้หลานเฝ้า เป็นต้น

วรรณิ ศิริสุนทร (2539 : 13 – 19) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานจน ภายหลัง มีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิม เป็นใคร มักจะกล่าว อ้างว่าเป็นของเก่าแล้วเอามาเล่าใหม่ นิทานพื้นบ้านแบ่งเป็นชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking – deast Tales) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดจาโต้ตอบกันบางครั้งสัตว์ก็พูดจาโต้ตอบกับคนด้วย เช่น เรื่องแม่ไก่สีแดง ปลาบู่ทอง เป็นต้น

1.2 นิทานไม่รู้จักจบ (Cumulative Tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้น ๆ แต่เนื้อเรื่อง มีการกระทำต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ และซ้ำ ๆ กัน เช่น เรื่องตากับยาย ลูกไก่ตื่นตูม

1.3 นิทานตลกขบขัน (The Drolls หรือ Humorous Tales) เนื้อเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นทำนอง ไร้สาระหรือ โง่เขลา และแปลกประหลาด ชวนให้เห็นเป็นเรื่องตลกขบขัน บางครั้งก็เป็นการใช้ปฏิภาณ ไหวพริบ เช่น เรื่องศรีธนไชย

1.4 นิทานอธิบายเหตุ (Explanatory Tale) ส่วนใหญ่ นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่อง อธิบายหรือตอบคำถามของเด็ก ๆ ว่า ทำไม...? ส่วนใหญ่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์ หรือ ขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คนในชาติต่าง ๆ บางครั้งก็เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น เรื่องทำไมกระต่าย จึงหางสั้น ทำไมเสือจึงมีลาย น้ำทะเลทำไมจึงเค็ม

1.5 เทพนิยาย (Fairy Tales) บางครั้งเรียกว่า นิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา (Tales of Magic) ลักษณะของนิทานชนิดนี้ที่เห็นเด่นชัด คือ เรื่องมักยาก ซับซ้อน ตัวละครมักมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สามารถดลบันดาลสิ่งที่ดั่งใจหรือสิ่งที่ชั่วร้ายได้ เป็นนิทานพื้นบ้านชนิดที่ครองใจเด็กมาเป็นเวลาช้านาน มักนิยมขึ้นต้นว่า ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว หรือ ในกาลครั้งหนึ่ง เช่นเรื่อง สังข์ทอง พระรถเมรี เจ้าหญิงนิทรา

2. นิทานสอนคติธรรม (Fables) มีลักษณะเป็นนิทานสั้น ๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์ที่มี บทบาทเหมือนคน มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้น และต้องให้บทเรียนที่สอนใจ เป็นข้อสรุป ที่ชัดเจน นิทานคติธรรมของต่างประเทศที่รู้จักกันดี ได้แก่ นิทานอีสป (Aesop's Fables) ผู้วิจัย คือ Aesop ซึ่งเข้าใจว่าเป็นทาสชาวกรีก มีชีวิตอยู่ระหว่าง 620 – 560 ปี ก่อนคริสตกาล เนื่องจากเขาถูกจำกัด เสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง จึงพยายามหาทางออกด้วยการแสดงนิทานสอนคติธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 นิทานเทียบสุภาษิต เป็นนิทานที่มักจะยกสุภาษิตเป็น โคลง 1 บทแล้วมีนิทานเปรียบเทียบได้กับโคลงนั้น

2.2 นิทานชาดก เป็นนิทานสอนคติธรรมของอินเดีย ซึ่งคำว่า ชาดก แปลว่า เกิดแล้ว หมายถึง เรื่องราวของพระพุทธเจ้าและพระสาวกที่เกิดขึ้นมาแล้วในชาติก่อน ๆ และแต่ละชาติได้บำเพ็ญบารมี คือความดียิ่งขึ้น จนชาติสุดท้ายได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

3. นิทานปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นโลก ท้องฟ้า และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ มีเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุม

ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งมีพลังอำนาจทางเวทมนต์คาถาและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ได้แก่ เรื่อง The Heroes โดย Charies Kingsley และเรื่อง เทวดาพระเวท โดย อุดม รุ่งเรืองศรี

4. महाकाव्यและนิทานวีรบุรุษ (Epic and Hero Tales) เป็นนิทานที่มีลักษณะคล้ายกับเทพปกรณัม ต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำที่กล้าหาญฟันฝ่าอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในที่สุด ได้แก่ เรื่อง กษัตริย์อาเธอร์ และอัศวินโต๊ะกลม (King Arthur and the Knights of the Round) โรบินฮูด (Robin Hood) รามเกียรติ์ (Ramayana) และเรื่องของวีรบุรุษประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ท้าวแสนปม ไกรทอง เป็นต้น

5. หนังสือภาพที่เป็นเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal stories) นิทานเก่าที่มีตัวละครเป็นสัตว์เราจะพบมากในบทกลอนกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้านและนิทานสอนศีลธรรมแต่ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้แต่งนิทานสำหรับเด็กที่มีตัวละครเป็นสัตว์ โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สัตว์ที่มีบทบาทการกระทำอย่างคน สัตว์ที่มีความเป็นอยู่อย่างสัตว์แต่พูดได้อย่างคน และสัตว์ที่มีความเป็นอยู่และความนึกคิดตามธรรมชาติของสัตว์ เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กเล็กที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ที่มีตัวละครเป็นสัตว์ มีทั้งที่แต่งเป็นเรื่อง ๆ ไป และแต่งออกมาเป็นหนังสือชุด ตัวเอกส่วนใหญ่มีบทบาทที่ค่อนข้างซุกซน แต่เด็ก ๆ ชอบมาก และส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหนังสือภาพ เช่น ลูกเป็ดขี้เหร่ (The Ugly Duck) เขียนโดย ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์สัน

สรุปประเภทนิทานสามรบบแบ่งโดยใช้เกณฑ์เนื้อหาสาระของนิทาน แบ่งโดยใช้ตัวละคร แบ่งโดยใช้ศีลธรรม ในการพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานผู้วิจัยใช้เนื้อหาสาระของนิทานและตัวละครที่เป็นคนและสัตว์มีเนื้อหาส่งเสริมการฟังและการพูดเป็นนิทานที่มีผู้แต่งไว้แล้ว

3. หลักการและวิธีการเลือกนิทานสำหรับเด็ก

ในปัจจุบันมีทั้งนิทานให้เลือกซื้อมากมายทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับเด็ก ดังนั้นจึงต้องมีการคัดเลือกนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2526 : 126) ได้ให้หลักการเลือกนิทานไว้ดังนี้

1. เป็นเรื่องง่าย แต่มีความสมบูรณ์ในตัว เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอจะคาดคะเนเรื่องได้บ้าง อาจสอดแทรกเกร็ดที่ชวนให้เด็กสงสัยว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป ทำให้เรื่องตื่นเต้น

2. เป็นเรื่องที่เด็กมีความสนใจอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตเด็ก ๆ และสัตว์ต่าง ๆ ก็ได้
3. ควรมีบทสนทนา มาก ๆ เพราะเด็กส่วนมากไม่สามารถฟังเรื่องเป็นความเรียงได้ดี และภาษาที่ใช้ต้องสละสลวยเหมาะสมกับวัยของเด็ก
4. มีการกล่าวซ้ำคำ วลี หรือ ประโยค เพื่อจะจำได้ง่ายและรวดเร็ว
5. ควรเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก
6. เนื้อเรื่องถึงจุดสุดยอดง่ายและน่าพึงพอใจ เมื่อเล่าจบเด็กมีความสุข
7. ในเนื้อเรื่องควรมีตัวละครที่เด็กสามารถสมมติเป็นตัวเองได้ และชื่อของตัวละครควรเป็นภาษาไทย เป็นชื่อง่าย ๆ ที่เด็กเข้าใจความหมายได้
8. เนื้อเรื่องควรสอดแทรกคติธรรม สอนตัวละครให้มีมารยาท ให้เป็นเด็กดี อบรมเด็กให้รู้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

พรจันทร์ จันทวิมล (2529 : 103 – 105) ได้กล่าวถึง การเลือกนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. เป็นเรื่องง่าย ๆ แต่สมบูรณ์ เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอคาดคะเนเรื่องได้
2. มีการเดินเรื่องได้อย่างรวดเร็ว
3. ตัวละครมีลักษณะเด่นที่จำได้ง่าย
4. มีบทสนทนา มาก ๆ เพราะเด็กส่วนมากไม่สามารถฟังเรื่องที่เป็นความเรียงได้ดี
5. ใช้ภาษาง่าย ๆ ประโยคสั้น ๆ การกล่าวซ้ำหรือคำสัมผัสจะช่วยให้เด็กจดจำได้ง่ายและรวดเร็ว
6. สร้างความรู้สึก ความพอใจให้กับผู้ฟัง
7. เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น ครอบครัว สัตว์เลี้ยง หรือเรื่องที่เด็กจินตนาการตามได้
8. ความยาวไม่เกิน 15 นาที

อรามณ์ สุวรรณपाल (2532 : 472 – 474) ได้ให้แนวคิดว่าการเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กต้องพิจารณาสิ่งที่สำคัญหลายประการคือ

1. เป็นเรื่องง่าย ๆ คำเนิ่นเรื่องดี มีจุดเด่นของเรื่องจุดเดียว เพื่อสะดวกที่จะทำให้เด็กจับประเด็นของเรื่องโดยไม่ยากนัก
2. มีบทสนทนาบ้าง
3. ใช้คำซ้ำ ๆ คำคล้องจอง และประโยคสั้น ๆ ที่เด็กจำได้ง่าย ๆ
4. ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ดึงดูดความสนใจเด็ก และใช้ภาษาที่ถูกต้อง
5. เหตุการณ์ของเรื่องควรเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเด็ก

6. จุดเด่นของเรื่องควรง่ายและเป็นที่น่าสนใจของเด็ก

7. ตัวละครเด่นควรมีเพียงตัวเดียว

8. ถ้ามีเรื่องของศาสนาวัฒนธรรมและเชื้อชาติควรเป็นเรื่องที่ใช้ภาพพจน์ที่ถูกต้อง
กรีก ยूनพันธ์ (2538 : 58 – 60) กล่าวถึง นิทานที่เด็กสนใจแบ่งความต้องการและ
พัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. วัย 2 – 4 ขวบ เด็กวัยนี้จะสนใจคำพูดที่มีถ้อยคำคล้องจอง ชอบซักถาม เพราะ
ความใคร่รู้ใคร่เห็น และชอบให้พี่เลี้ยงหรือพ่อแม่ร้องเพลงหรือท่องคำคล้องจองให้เขาฟังหรือ
ส่วนใหญ่มักจะเป็นเพลงกล่อมเด็กและเขาก็จะฟังจนมันใจ และในที่สุดเขาก็จะร้องตามหรือเล่น
กับตุ๊กตาของเขา เด็กจะจำคำลงท้ายของแต่ละประโยคของคำคล้องจองโดยออกเสียงตามหรือ
เปล่งเสียงร้องตามด้วยเป็นคำ ๆ

2. วัย 4 – 6 ขวบ เด็กวัยนี้จะให้ความสนใจเกี่ยวกับตัวเองน้อยลง และหันมา
สนใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของเขามากขึ้น แต่ความสนใจของเด็กวัยนี้ยังเป็นระยะสั้น ๆ
เท่านั้น คำคล้องจองที่มีคำคล้องจองเช่น เพลงกล่อมเด็ก เด็กยังชื่นชอบอยู่ คำทนายที่ประหลาดปัญญา
เด็กจะชอบมาก และนิทานที่เป็นคำประพันธ์สัมผัสคล้องจองเด็ก ๆ จะชอบมากด้วย เช่น หนูมี
กับหนูมา หนูมีกับหนูมีตุ๊กตาทมาหนูมามีตุ๊กตาทมี เป็นต้น นอกจากนี้เด็กวัยนี้ยังชอบนิทานที่มี
ตัวเดินเรื่องหรือตัวเอกของเรื่องเป็นสัตว์พูดได้ เช่น หมาป่าพูดคุยกับหนูน้อยหมีแดง เป็นต้น
จากหลักเกณฑ์และแนวคิดในการคัดเลือกนิทานที่กล่าวมา จะเห็นว่าการคัดเลือกนิทานที่ดี
สำหรับเด็กเป็นสิ่งสำคัญต้องเลือกให้เหมาะสม เด็กจึงจะได้รับคุณประโยชน์จากนิทานอย่าง
แท้จริงในทางตรงกันข้าม หากนิทานที่นำไปใช้กับเด็กไม่ได้รับการคัดเลือก โอกาสที่เด็กจะ
ได้รับสื่อทางภาษาที่ไม่เหมาะสมก็จะมีมากขึ้นด้วย ซึ่งไม่อาจคาดคะเนได้เลยว่า นิทานที่ไม่
เหมาะสมนั้นจะสร้างผลในทางไม่ดีให้เด็กได้สักเพียงใด ผู้วิจัยเลือกนิทานที่ตัวละครคนและ
สัตว์ เป็นตัวเอกที่มีเนื้อหาพูดคุยกัน เพื่อเล่าให้เด็กฟังตามอายุของเด็กและความสนใจของเด็ก
ปฐมวัย 4-5 ปี

4. หลักการและเทคนิควิธีเล่านิทานสำหรับเด็ก

เมื่อได้นิทานที่เหมาะสมจากการคัดเลือกตามหลักการแล้ว การนำนิทานไปใช้
อย่างเหมาะสมในการถ่ายทอดสู่เด็กโดยการเล่าก็มีหลักการและเทคนิควิธีการในการเล่าแบบ
ต่าง ๆ หลายวิธีการด้วยกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการนำนิทานไปใช้เป็นสำคัญ
หลักการและเทคนิควิธีการเล่านิทานมีผู้นำเสนอไว้ดังต่อไปนี้

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2533 : 26) ได้เสนอหลักการเล่านิทานที่น่าสนใจไว้ดังนี้

1. การวางจุดมุ่งหมายของการเล่านิทานไว้แน่นอน
2. ศึกษาภูมิหลังของเด็กก่อนลงมือเล่า
3. ผูกเค้าโครงเรื่องอย่างรัดกุม คือ
  - 3.1 เรื่องที่จะเล่ามีชื่อเรื่องเร้าใจ เนื้อหาน่าสนใจ
  - 3.2 มีสาระแนวคิดเหมาะกับเด็ก
  - 3.3 เป็นเรื่องสั้น ๆ ง่าย ๆ มีความสำคัญเรื่องเดียว
  - 3.4 มีลักษณะเหมาะสมกับวัยของผู้ฟัง
  - 3.5 มีข้อคิดเตือนใจ
4. ใช้ภาษาเล่าเรื่องโดยเฉพาะ ซึ่งมีความไพเราะแตกต่างกับภาษาพูดและภาษาเขียนแต่นำภาษาเร้าอารมณ์เป็นสำคัญ
  - 4.1 เป็นภาษาเร้าใจ
  - 4.2 เป็นภาษาง่าย
  - 4.3 เป็นภาษาไทยพื้น ๆ ไม่หยาบโหล
  - 4.4 เป็นภาษาที่คงไว้ซึ่งแบบแผนทางจริยธรรม
5. ใช้เทคนิคการเล่าเรื่องให้สนุกสนาน
  - 5.1 ขึ้นต้นเรื่องด้วยลีลาจูงใจ
  - 5.2 ความยาวของเรื่องไม่เกินช่วงความสนใจของเด็ก
  - 5.3 ดำเนินเรื่องตามเค้าโครงที่กำหนด
  - 5.4 ใช้คำพูดที่เร้าใจและบุคลิกภาพที่ชวนมอง
  - 5.5 อุปกรณ์ประกอบ เช่น ภาพ คนตรี เสียงเพลง
  - 5.6 อาจจัดให้มีการแสดงละคร บทบาทสมมุติ
6. ปลุกมโนทัศน์ในทางคุณธรรม คติชีวิต แนวประพฤติปฏิบัติโดยคาดหวังว่าจะได้เกิดการพัฒนาการใช้ชีวิตของเด็กเป็นสำคัญ
7. นำไปสู่กิจกรรมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษา เช่น
  - 7.1 เขียนภาษาตามเรื่อง
  - 7.2 อภิปราย
  - 7.3 รายงาน

8. การประเมินผลการเล่านิทาน ทำได้หลายกรณี เช่น

8.1 ประเมินจากพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม

8.2 ประเมินได้จากการอภิปรายและรายงาน

8.3 ประเมินได้โดยใช้แบบสัมภาษณ์ง่าย ๆ ในการเล่านิทานให้เด็กฟัง

หากมีการกำหนดจุดประสงค์ก่อนการเล่าจะช่วยให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อผู้ฟังและผู้เล่า ทั้งยังจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยความพึงพอใจ ซึ่ง

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2533 : 101 – 102) กล่าวว่า การเล่านิทานจะให้ผลตามจุดประสงค์นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ทำความเข้าใจกับเนื้อหาเรื่องนิทานที่จะเล่าเสียก่อน โดยจินตนาการออกมาเป็นภาพ อ่านเรื่องซ้ำ ๆ เพื่อจับใจความตัวละครและเหตุการณ์ทุกอย่าง ปิดหนังสือคิดย้อนเรื่องออกมาเป็นภาพ และอ่านบททวนอีกครั้งเพื่อเก็บภาษาสละสลวยไปใช้ให้เหมาะสมกับเรื่อง
2. การเลือกคำควรเป็นคำที่ง่าย ๆ ที่เด็กฟังหรือนึกออกเป็นภาพในจินตนาการได้ ควรใช้คำที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบด้วย เพื่อเด็กจะได้เข้าใจยิ่งขึ้น เช่น สูง – ต่ำ, หนัก – เบา, ใหญ่ – เล็ก หรือคำที่เกี่ยวกับ รูป ปรส กลิ่น เสียง เป็นต้น
3. เมื่อในท้องเรื่องมีตัวละครคู่กัน ให้ใช้บทสนทนาเพราะทำให้เด็กตื่นเต้น
4. เริ่มต้นเรื่องให้ดีเพื่อเรียกร้องความสนใจ พยายามหลีกเลี่ยงการบรรยายและการอธิบายที่ไม่จำเป็น
5. การเล่าเรื่องควรใช้เสียงแบบสนทนากัน คือ ซ้ำ ชัดเจน มีหนักเบา แต่ไม่ควรมี เอื้ออ้าที่นี้ เป็นต้นเพราะจะทำให้เสียงของเรื่อง และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีของเด็ก
6. ขณะที่เล่านิทานควรจับเวลาให้ดี เว้นจังหวะอารมณ์ของเรื่อง เช่น ถ้าเนื้อเรื่องมีสิ่งที่เร้าใจก็พูดให้เร็วขึ้น ทำท่าจริงจัง เมื่อถึงบทแปลกใจหรือตกตะลึงควรทอดระยะจะทำให้ผู้ฟังคล้อยตามได้ดีที่สุด
7. นิทานที่นำมาเล่าให้ยาวพอ ๆ กับความสนใจของเด็ก คือ ประมาณ 15 - 25 นาที สำหรับเด็กประถมศึกษา หรือถ้าเป็นคำก็จะประมาณ 1000 คำ สำหรับประถมศึกษาตอนต้น ถ้าเป็นเด็กเล็ก ๆ ประมาณ 100 คำ ในระดับอนุบาลประมาณ 500 คำ
8. เวลาเล่าต้องพยายามเป็นกันเองให้มากที่สุด ให้ความรักความสนิทสนมกับเด็กอย่างจริงใจ ถ้าพบว่าเด็กคนใดคนหนึ่งคลายความสนใจจากนิทานและรบกวนสมาธิผู้อื่นครูจะต้องให้ความสนใจทันทีอาจจะให้มานั่งใกล้ ๆ ครูก็ได้

9. เวลาเล่าครุควรจะมีรูปภาพประกอบอาจเป็นหนังสือภาพ หุ่น หรือสื่อการ
สอนอื่น ๆ จะช่วยให้เด็กสนใจยิ่งขึ้น ถ้าผู้เล่าสามารถวาดภาพประกอบขณะเล่าด้วยก็จะเป็น
การดีมาก

10. เวลาเล่าอย่าย่อเรื่องให้สั้นจนเกินไป จนขาดความสนุก เพราะจะทำให้เด็ก
ไม่รู้เรื่อง

11. จัดบรรยากาศของห้องให้เหมาะสม เช่น อาจนั่งกับพื้น หรือเชิดหุ่น
ประกอบการเล่า หรือเล่าใต้ต้นไม้นอกห้องเรียนก็ได้

12. อย่าแสดงท่าทางประกอบการเล่ามากเกินไป จะทำให้นิทานหมดสนุก
พยายามเล่าให้เป็นไปตามธรรมชาติง่าย ๆ มีชีวิตชีวา

13. ขณะที่เล่าอาจให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเล่านิทานด้วยก็ได้ เช่น การแสดง
ท่าทางตามเนื้อเรื่อง แต่ไม่ควรให้บ่อยนัก

14. ขณะที่เล่าสายตาของครูจะต้องมองกวาดดูนักเรียนได้ทุกคน อาจจะให้เด็ก
นั่งเป็นครึ่งวงกลมหรือนั่งกับพื้นก็ได้ สายตาของเด็กจะจับอยู่ที่ผู้เล่า ผู้เล่าจะต้องทอดสายตาไป
ที่เด็กไม่ใช่เพียงเพื่อจะดูว่าเด็กมีปฏิกิริยาอย่างไรเท่านั้น แต่เพื่อว่าเด็กจะได้เห็นความรู้สึกของ
ผู้เล่าฉายมาทางดวงตาบ้างเช่น ความรู้สึกเศร้า เสียใจ รื่นเริง สนุกสนาน ประหลาดใจ ตื่นเต้น
 เป็นต้น

15. ขณะที่กำลังเล่านิทาน ถ้าหากมีเด็กพูดหรือถามขัดจังหวะครุควรบอกให้รอ
จนกว่าจะจบเรื่อง อย่างไรก็ตามครูอาจให้นักเรียนขัดจังหวะได้เป็นครั้งคราว

16. หลังจากการเล่านิทาน ควรเปิดโอกาสให้เด็กถามและวิพากษ์วิจารณ์
แต่ไม่ควรบังคับเด็กให้พูดถามเพราะจะทำให้เด็กเสียความเพลิดเพลิน

17. หลังจากการเล่านิทานแล้ว อาจจะให้เด็กแข่งขันกันตั้งชื่อเรื่องก็ได้เพื่อเป็น
การส่งเสริมให้เด็กได้ติดตามและเพื่อความเข้าใจในเรื่องที่ครูได้เล่ามาแล้ว

18. ถ้านิทานเรื่องยาวครูอาจเล่าเป็นตอน ๆ ก็ได้ เพื่อเป็นการเร้าให้เด็กอยากมา
โรงเรียน ไม่ขาดเรียน เพื่อมาฟังนิทานต่อจนจบเรื่อง

พรทิพย์ วินโกมินทร์ (2530 : 39 – 40) กล่าวว่า การเล่านิทานให้ได้ดีนั้นครูผู้เล่า
จะต้องมีเทคนิคในการเล่านิทานเพื่อให้เด็กสนใจได้ตลอดเวลา ครูผู้เล่าจะต้องมีศิลปะในการ
เล่าอย่างยอดเยี่ยม คือการใช้น้ำเสียงในการเล่านิทาน และการใช้ท่าทางประกอบการเล่านิทาน
ก่อนเล่านิทานเด็กฟังทุกครั้งครูจะต้องเตรียมตัวล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้การเล่านิทานประสบ
ความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่วางไว้เสมอ ดังนี้คือ

1. จัดนักเรียนให้นั่งเรียบร้อยและสบายเป็นกลุ่ม หรือวงกลม บนเก้าอี้หรือพื้นก็ได้
2. ผู้เล่าควรนั่งบนเก้าอี้เดี่ยว ๆ เพื่อให้ผู้ฟังมองเห็นได้อย่างทั่วถึง และได้ยินเสียงผู้เล่าชัดเจน
3. ผู้เล่าจะต้องใช้เสียงดังพอที่จะได้ยินทั่วถึงกันด้วยเสียงธรรมชาติของตัวเอง ออกเสียงชัดเจน เว้นจังหวะการพูดให้พอเหมาะ ไม่เร็วหรือช้าเกินไป ใช้น้ำเสียงเหมาะกับตัวละคร อาจใช้เสียงธรรมชาติมาประกอบการเล่าด้วยก็ได้
4. ขณะเล่าอาจทำท่าทางประกอบด้วยก็ได้ แต่ต้องเป็นท่าทางที่น่าดูไม่แล้วทำจนผิดธรรมชาติ
5. ผู้เล่าต้องไม่ออกนอกเรื่องหรือเล่าเรื่องอื่นแทรกจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจไขว้เขว และอย่าสอดแทรกเรื่องของศีลธรรมมากเกินไปจะทำให้เด็กเบื่อ
6. ผู้เล่าต้องทำให้สนุกไปตามเนื้อเรื่องด้วย ต้องไม่ฝืนใจเล่า การเล่านิทานจึงออกรส
7. พยายามถ่ายทอดเรื่องที่เล่าให้เป็นภาพที่มีชีวิตจิตใจ โดยบรรยายบุคลิกลักษณะของตัวละครให้ชัดเจน บรรยายสถานที่ที่เกิดขึ้นให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด และทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้เข้าไปนั่งอยู่ ณ ที่นั้นด้วย
8. เลือกถ้อยคำหรือสำนวนให้เหมาะสมกับระดับของผู้ฟัง
9. ขณะที่เล่านิทานทำให้สบาย ๆ และมองผู้ฟังอย่างทั่วถึงทุกคน สังเกตพฤติกรรมของผู้ฟังด้วย หากผู้ฟังไม่สนใจ ผู้เล่าควรใช้ไหวพริบแก้ไขวิธีการเล่าให้ตื่นตื้นเร้าใจยิ่งขึ้น
10. ควรคำนึงถึงระยะเวลาในการเล่าให้พอเหมาะกับความสนใจของผู้ฟังแต่ละวัยด้วย
11. ควรกำหนดเวลาเอาไว้สำหรับคำถามหรือข้อวิจารณ์ของเด็ก ถ้าในระหว่างการเล่านิทานเด็กขัดจังหวะหรือซักถามครูควรบอกให้รอจนเล่าจบเรื่องก่อนจากแนวคิของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเน้นแนวทางในการเล่านิทานว่ามีเทคนิควิธีการเล่าที่สำคัญ 3 ประการ คือ
  - 11.1 การเตรียมตัวก่อนการเล่านิทาน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมของผู้เล่า การเลือกนิทาน การเลือกสื่อที่ใช้ประกอบการเล่านิทาน ตลอดจนการจัดเตรียมสถานที่และบรรยากาศในการเล่านิทาน

11.2 การเล่านิทาน เริ่มจากการตกลงกฎกติกาในการฟังนิทาน การใช้เทคนิค ท่าทาง น้ำเสียงสื่อประกอบการเล่ารูปแบบต่าง ๆ

11.3 การมีกิจกรรมหลังการเล่านิทานจบ เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมและ เกิดการเรียนรู้เนื้อหาหรือแนวคิดในนิทานเรื่องนั้น ๆ การเล่านิทานจะประสบความสำเร็จตาม จุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่นั้น นอกจากจะต้องใช้เนื้อเรื่องที่ดีเหมาะสมตามวัยของผู้ฟังแล้ว การใช้เทคนิคในการเล่านิทานอย่างถูกต้องเหมาะสมก็เป็นศิลปะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วย ทำให้นิทานนั้นสนุกสนาน และดึงดูดความสนใจให้เด็กเกิดความประทับใจได้มากขึ้น ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็ก ครูควรศึกษาหลักการต่าง ๆ และเทคนิควิธีใน การเล่านิทานให้เข้าใจ เพื่อนำไปใช้ในการเล่านิทานให้เกิดประโยชน์กับเด็กมากที่สุด

5. รูปแบบการเล่านิทาน

โดยทั่วไปการเล่านิทานผู้เล่าจะเล่าง่าย ๆ ตรงไปตรงมา โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ ใด ๆ มาประกอบ อย่างไรก็ตามการนำอุปกรณ์มาประกอบการเล่านิทานก็จะช่วยเร้าความสนใจ และเพิ่มสีสันให้แก่เรื่อง เพิ่มขึ้น และในบางครั้งยังช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ไปด้วย เช่น ทักษะการวาดรูป การพับกระดาษ หรือการแสดง เป็นต้น รูปแบบการเล่านิทาน อาจสรุปได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

5.1 การเล่าแบบปากเปล่า

เป็นการเล่านิทานแบบดั้งเดิมที่ผู้เล่าไม่ใช้สื่อหรืออุปกรณ์ใด ๆ ในการเล่า ผู้เล่าจึงต้องจำเรื่องได้อย่างแม่นยำ โดยเลือกเรื่องที่ไม่ยาวนัก หรือเป็นเรื่องที่มีความซ้ำ ๆ กัน จะช่วยให้ผู้ฟังโดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ สามารถติดตามเรื่องได้ การใช้ น้ำเสียงที่น่าฟังตามอารมณ์ ของเสียงจะช่วยให้ผู้ฟังไม่รู้สึกละเมื่อย การฝึกซ้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

5.2 การเล่าโดยใช้หนังสือภาพ มีเทคนิคดังนี้

5.2.1 อ่านนิทานให้ขี้ใจ

5.2.2 ศึกษาภาพประกอบในหนังสือ ปกหน้า ปกหลัง

5.2.3 ตำแหน่งของผู้เล่า ควรอยู่ในตำแหน่งที่ผู้ฟังเห็นภาพทั่วถึง

5.2.4 การถือหนังสือ ไม่จำเป็นต้องถือหนังสือนิ่งอยู่ตลอดเวลา อาจโยกหนังสือ ขยับหนังสือได้ ในขณะเดียวกันนิ้วมือจะต้องสอดเตรียมพร้อมที่จะเปิดหน้าถัดไป

5.3. การเล่านิทาน โดยใช้สื่อหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบการเล่า

5.3.1 การใช้ภาพ ภาพจะต้องมีขนาดใหญ่พอเหมาะกับกลุ่มผู้ฟัง การเขียนเนื้อ เรื่องไว้ข้างหลังภาพ จะช่วยให้จำเรื่องได้

5.3.2 การเล่าไปวาดไป การใช้เชือก การพับกระดาษหรือกระดาษผ้าสำลี ประกอบการเล่า การเล็กรื่อง (หรือแต่งเรื่อง) ให้สอดคล้องกับรูปแบบการวาด การใช้เชือก หรือการพับกระดาษหรือกระดาษผ้าสำลี เพื่อให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการคล้ายตามเรื่องที่เล่า และการฝึกซ้อมการเล่าเรื่องให้สัมพันธ์กับวิธีการเล่าจะต้องทำได้อย่างคล่องแคล่ว ไม่เคอะเขิน และเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้เล่าให้พร้อมก่อนการเล่า

5.4 การเล่าโดยร้องเพลงประกอบ

การใช้เพลงประกอบการเล่านิทาน ส่วนมากจะใช้กับเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการร้องด้วย อาจใช้ตอนนำเรื่องก่อนเล่า หรือใช้ประกอบขณะเล่าก็ได้ สิ่งสำคัญคือ การเลือกเพลงที่เหมาะสมกับเรื่องที่จะเล่า เช่น เพลงงูกับเต่า เต่ากับกระต่าย มด เป็นต้น

5.5 การเล่าโดยใช้หุ่น

ถ้าเป็นการเล่าในกลุ่มเล็ก ผู้เชิดอาจเชิดให้ผู้ฟังเห็นได้ โดยไม่ต้องใช้โรงหุ่น แต่ถ้าเป็นการแสดงหุ่นในโรงหุ่น หรือบนเวทีแสดงต้องอาศัยเทคนิคด้านการแสดง การเขียนบท การกำกับแสดง แสง เสียง และฉากเป็นสำคัญ นอกจากนี้จำนวนผู้เชิดหุ่นจะต้องสัมพันธ์กับจำนวนตัวละคร ที่ออกมาในแต่ละฉากด้วย ส่วนบทเจรจาจะเป็นการพากย์สดหรืออัดเสียงลงเทปก็ได้

จากความหมายของนิทาน ประเภทของนิทาน หลักการเลือกนิทาน เทคนิควิธีการเล่านิทาน รูปแบบการเล่านิทาน ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเล่านิทาน โดยเลือกนิทานประเภทนิทานชีวิต เป็นเรื่องราวที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางภาษาด้านการฟังและการพูด ใช้เทคนิควิธีการเล่าเพื่อให้เด็กเล็กได้แสดงพฤติกรรมทางภาษา ทั้งการเล่าปากเปล่า เล่าประกอบภาพ ประกอบเพลง เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และผู้เรียนมีความสุขในกิจกรรมการเรียน

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรม การสร้างแผน ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน และดัชนีประสิทธิผล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างมีจุดหมาย ฝึกให้เด็กคิด แก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ฝึกการเข้าสังคม และฝึกการใช้ภาษา ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น การสนทนา อภิปราย การเล่านิทาน การสาธิต ทดลอง การปฏิบัติการ การศึกษานอกสถานที่ การเล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง เล่นเกม กิจกรรมเสริมประสบการณ์มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการคิดของเด็กปฐมวัย เพราะลักษณะการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์อยู่บนพื้นฐานตามแนวคิดที่ว่า เด็กทุกคนมีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้ โดยอาศัยสภาพจริงที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของคน โดยจัดอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ผ่านการสัมผัส การชิมชั้บ การเลียนแบบ การกระทำ การเล่นอย่างมีความสุข เพราะการที่เด็กได้ทดลองด้วยตนเองนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการสรุปข้อค้นพบหรือเรียกว่า องค์ความรู้ ได้จากประสบการณ์ตรง เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติโดยวิธีการที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการฝึกเด็กให้คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การสนทนา การอภิปราย การเล่านิทาน การสาธิต การใช้คำถาม การทดลอง ปฏิบัติการ ศึกษานอกสถานที่ การเล่านิทาน บทบาทสมมติ การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง ฯลฯ เนื่องจากวิธีการดังกล่าว เด็กได้มีโอกาสคิด ได้ฟัง ได้พูด ได้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทำให้ได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีพัฒนาการที่คึกคักตามวัย

2. หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

ในเรื่องของจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี จะพบว่าพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยล้วนมีความสำคัญและมีความแตกต่างกัน ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

เด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง การเรียนรู้ของเด็กจึงควรเป็นการเรียนรู้ที่ผ่านการเล่น โดยให้เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง หรือสำรวจสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และกิจกรรมที่จัดก็ควรจะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในการจัดกิจกรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กิจกรรมนั้นต้องมีความเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย จึงควรวีถีดหลักดังนี้

1. จะคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
 2. ในการจัดกิจกรรมจะคำนึงถึงความสนใจของเด็กในแต่ละคนที่แตกต่างกัน มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยและตรงตามความต้องการของเด็กปฐมวัย

3. เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้ให้ตามความสนใจและความสามารถของเด็กโดยการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

4. เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยการแบ่งกลุ่ม ๆ เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ทุกคน

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย จะคำนึงถึงสาระการเรียนรู้ซึ่งมี องค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ และ ส่วนที่ควรเป็นสาระการเรียนรู้

1. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ การเล่นเครื่องเล่นสนาม การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส การเขียนภาพและการเล่นกับสี การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แท่งไม้ และ การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

2. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ ได้แก่ คนตรี การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ การร้องเพลง การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม การเล่นอย่างมีอิสระ และการปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ

3. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมทางด้านสังคม ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคมการแก้ปัญหาในการเล่น ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง และการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การคิด การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมองเห็น ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น การใช้ภาษา การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ ขนาดสั้น / ยาว / เล็ก / ฯลฯ จำนวน การเปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่า มิติสัมพันธ์ สังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมห้องที่ต่าง ๆ กัน เวลา การเริ่มต้นและหยุดการกระทำโดยเสียงสัญญาณ

สรุปในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ควรจัดกิจกรรมให้เด็ก
 ได้รับความรู้และประสบการณ์ไปพร้อมกัน ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ด้าน
 สติปัญญา ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาของเด็กด้วยกิจกรรมการเล่า
 นิทาน ซึ่งจะต้องมีเนื้อหาความรู้แทรกกับนิทาน และในการจัดกิจกรรมนั้นก็จะต้องมี
 การกำหนดล่วงหน้าว่าสิ่งที่ควรจะให้เด็กได้รับคือสิ่งใด

3. แผนการจัดประสบการณ์

3.1 ความหมายของของแผนการจัดประสบการณ์

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ คือ การคิดล่วงหน้าว่าจะทำอะไรบ้างในวัน
 หนึ่ง ๆ ตามตารางกิจกรรมประจำวันที่กำหนดเอาไว้ เช่น ตารางกิจกรรมประจำวันกำหนดไว้ว่า
 เช้า 09.00 จะมีกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ครูก็พิจารณาว่ากรอบความคิดที่วางไว้กำหนดการ
 จัดประสบการณ์รายปี ในสัปดาห์ที่กำลังจะสอนกำหนดกรอบความคิดไว้ว่าอย่างไร เป็นเรื่อง
 เกี่ยวกับอะไรสมมุติว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาหารดีมีประโยชน์ ครูก็เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับอาหารดี
 มีประโยชน์เพื่อนำเข้าไปสนทนา หรือจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์
 พุคคุยกับเด็กนำเสนอต่อเด็กเมื่อเด็กตอบสนอง จากจุดนี้เองที่ทำให้ครูสามารถสังเกตเห็นความ
 สนใจ ความต้องการของเด็กในรายละเอียดที่เกี่ยวกับอาหารดีมีประโยชน์ ครูก็จะนำความคิด
 ความสนใจของเด็กไปวางแผนการจัดประสบการณ์ในรายละเอียดให้สอดคล้องกับความสนใจ
 ของเด็กต่อไปภายใต้กรอบความคิดกว้าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนที่ครูร่วมกัน
 พัฒนาขึ้นแผนการจัดประสบการณ์แม้จะเป็นการคิดไว้ล่วงหน้า แต่ก็ต้องจัดทำให้เป็นลาย
 ลักษณ์อักษรจะด้วยการพิมพ์ หรือเขียนที่สุดแต่รูปแบบการจัดทำ แผนการจัดประสบการณ์
 มีมากมายหลายแบบ ที่ดีที่สุด คือ รูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียนของแต่ละท่าน หลายโรงเรียน
 คุณครูช่วยกันคิดรูปแบบของแผนการจัดประสบการณ์ขึ้นมาเอง ใช้กับโรงเรียนของตัวเอง แต่
 อย่างไรก็ตามแผนการจัดประสบการณ์ควรจะต้องมีสิ่งที่สำคัญขาดไม่ได้และไม่ก็ประการ คือ
 วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่จะทำ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ ระยะเวลาและ
 การประเมินทั้งนี้ทั้งนั้นต้องทำความเข้าใจว่า แผนการจัดประสบการณ์ โดยเฉพาะในการศึกษา
 ปฐมวัยต้องยืดหยุ่นสูงมาก เพราะเน้นที่ผู้เรียนหรือเด็กเป็นสำคัญ

3.2 จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

3.2.1 เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่าง
 เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

3.2.2 เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัด

3.3 การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.3.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ข้อมูลพัฒนาการเด็กพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้น

3.3.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก 3-5 ปี ผู้สอนต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3-5 ปีเพื่อนำไปพิจารณาสาระการเรียนรู้

3.3.3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ซึ่งกำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญและส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์

3.3.4 กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนต้องกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิดจากนวัตกรรมที่ผู้สอนต้องการใช้สอดแทรกลงในการจัดประสบการณ์ สำหรับรูปแบบที่นิยมใช้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย คือ หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์ บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยการจัดประสบการณ์ตามความสนใจของเด็ก โดยพิจารณาข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรมประกอบ ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

สำหรับการจัดสำหรับประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่องโดยใช้เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ 3 วิธีคือ

วิธีที่ 1 เด็กเป็นผู้กำหนด

วิธีนี้ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดหัวเรื่องได้ตามความสนใจของเด็กเช่น ขณะที่เดินผ่านแปลงดอกไม้ เด็ก ๆ แสดงความสนใจผีเสื้อที่กำลังเกาะดอกไม้อยู่ และต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ดังนั้นผู้สอนจึงเรื่องผีเสื้อมาเป็นหัวเรื่องในการจัดทำหน่วยประสบการณ์

วิธีที่ 2 ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด

วิธีนี้เป็นวิธีที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้สอนกับเด็ก โดยผู้สอนกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็น แล้วนำเรื่องที่สนใจมากำหนดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์ เช่น ผู้สอนอ่านนิทานเกี่ยวกับ “ ช้าง ” ให้เด็กฟัง และมีการสนทนา อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องช้าง ในที่สุดผู้สอนกับเด็กจึงตัดสินใจร่วมกันกำหนดเรื่อง “ ช้าง ” เป็นหน่วยการจัดประสบการณ์

วิธีที่ 3 วิธีนี้ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยไว้ล่วงหน้าโดยพิจารณาจากโครงสร้างของหลักสูตรปฐมวัยที่จัดทำไว้ หน่วยการจัดประสบการณ์นี้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็กเช่นผู้สอนกำหนดหัวเรื่อง “ ยุง ” ไว้ล่วงหน้าแล้ว แต่ปรากฏว่าเด็กอยากรู้เรื่อง “ ผีเสื้อ ” ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนเรื่องนั้นมาเป็น “ ผีเสื้อ ” ได้และนำเรื่อง “ ยุง ” ไปจัดประสบการณ์ในโอกาสต่อไป

3.4 การกำหนดหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ ควรมีลักษณะ ดังนี้

- 3.4.1 เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
- 3.4.2 ตรงตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
- 3.4.3 สอดคล้องกับสภาพและการดำเนินประจำวันชีวิตของเด็ก
- 3.4.4 ผนวกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปได้อย่างผสมกลมกลืน
- 3.4.5 เขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้สอนนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

1) นำหน่วยการจัดประสบการณ์มากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้เมื่อได้หน่วยการจัดประสบการณ์แล้ว ผู้สอนกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ให้เข้ากับหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ซึ่งสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรนั้นเป็นสาระที่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาให้ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้สามารถยืดหยุ่นได้โดยง่ายสะดวกต่อการปรับให้เหมาะสมกับความสนใจและสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก

2) สังเกตหรือระดมความคิดจากเด็ก ผู้สอนอาจสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีประสบการณ์เดิมในหัวเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไรเพิ่มเติมและผู้สอนควรตรวจสอบหลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ในหน่วยหรือหัวเรื่องนั้น ๆ

3) เขียนแผนการจัดประสบการณ์ เมื่อได้ขอบข่ายสาระที่เด็กต้องการรู้และ สาระที่ผู้สอนคิดว่าเด็กควรรู้เพิ่มเติมแล้ว ผู้สอนต้องเขียนแผนการจัดประสบการณ์ โดย คำนึงถึงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ ในเด็กแต่ละกลุ่มอายุ ที่ผู้สอนรับผิดชอบประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด สื่อ กิจกรรม และการประเมินสำหรับ รูปแบบการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถเขียนแผนการจัดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า และเขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบหน่วย

สรุป จากการศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ผู้วิจัยได้นำหลักการจัดทำ แผนการจัดประสบการณ์มาออกแบบเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่จะทำ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ ระยะเวลาและ การประเมิน มีขั้นตอน 3 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นนำ เป็นขั้นที่ผู้สอนเตรียมเด็กให้มีความพร้อมก่อนทำกิจกรรมครูก็เตรียม ข้อมูลเกี่ยวกับสาระที่จะเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียน
2. ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้สอนดำเนินกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามที่จัดทำไว้ เช่น การเล่านิทาน ให้เด็กฟัง การร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง
3. ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ผู้สอนพูดคุยกับเด็กสรุปความคิดของเด็กเกี่ยวกับกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่กระทำ เพื่อวางแผนการจัดประสบการณ์ในรายละเอียดให้สอดคล้องกับ ความสนใจของเด็กต่อไป โดยมีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัย

1. แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 นิทานเรื่อง สัตว์น่ารัก

สาระการเรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก สัปดาห์ที่ 1 หน่วย ก้าวใหม่ได้เรียนรู้ หน่วยการจัดการประสบการณ์ย่อย ชื่อตนเอง ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้น ครูพี่เลี้ยง

มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 แสวงหาคำตอบด้วยวิธีการที่หลากหลาย

สาระสำคัญ

ฟังและพูดชื่อของตนเอง ชื่อครูประจำชั้น ชื่อเพื่อน ชื่อครูพี่เลี้ยง
จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ด้านความสามารถด้านการฟัง
  - 1.1 สามารถรับรู้คำศัพท์จากการฟังนิทานเรื่อง สัตว์น่ารัก
  - 1.2 สามารถปฏิบัติตามคำสั่งครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยงได้
2. ด้านความสามารถด้านการพูด
  - 2.1 พูดบอกชื่อสิ่งต่างๆที่รู้จักจากนิทานได้
  - 2.2 บอกชื่อเล่นของตนเองได้

สาระการเรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก

1. สาระที่ควรเรียนรู้ กิจกรรมการฟังนิทาน เรื่อง สัตว์น่ารัก
2. ประสบการณ์สำคัญ
  - 2.1 ด้านร่างกาย การเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวที่
  - 2.2 ด้านอารมณ์และจิตใจ การร้องเพลงและการแสดงออกอย่างสนุกสนาน
  - 2.3 ด้านสังคม การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น
  - 2.4 ด้านสติปัญญา การฟังและการพูด

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ

เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง ชื่อของเธอ

เพลง “ชื่อของเธอ” (อุดม รัศมีธรรม)

“ชื่อของเธอนั้นไม่รู้จัก ครูถามพักนักเรียนเข้าใหม่

ชื่อของเธอนั้นจำไม่ได้ ชื่ออะไรขอให้บอกมา”

2. ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูแนะนำชื่อจริงและชื่อเล่นของตนเองให้เด็กรู้จัก พร้อมกับให้เด็กออกเสียงตามครูหลาย ๆ ครั้ง

2.2 เด็กแนะนำชื่อของตนเอง และชื่อครูประจำชั้นอีกครั้งหนึ่ง

2.3 เด็กและครูร่วมกันสร้างข้อตกลงในการร่วมฟังนิทาน

2.3 1 เด็ก ๆ ควรนั่งอยู่กับที่ขณะครูเล่านิทาน

2.3 2 เด็ก ๆ ไม่พูดแซงขณะที่ฟังนิทาน

2.4 แนะนำหนังสือนิทานประกอบภาพ เรื่อง สัตว์น่ารัก โดยให้เด็กดูภาพ
หน้าปกหนังสือนิทานและซักถามเกี่ยวกับรูปภาพ

2.5 ครูเล่านิทานประกอบภาพเรื่อง สัตว์น่ารัก ให้เด็กฟังที่ละหน้าพร้อมกับ
ชี้ภาพประกอบ

2.6 เด็กและครูร่วมกันสนทนาเนื้อหาในนิทาน เรื่อง สัตว์น่ารัก โดยใช้
คำถาม ดังนี้

2.6 1 ในนิทานมีใครบ้าง

2.6 2 ตัวละครในนิทานไปทำอะไรกัน

3. ขั้นสรุป

3.1 เด็กบอกชื่อตัวละครในเรื่องได้

3.2 บอกชื่อครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยงได้

3.3 บอกชื่อเล่นของตนเองได้

สื่อการเรียนรู้

1. เพลง “ชื่อของเธอ”

2. นิทานประกอบภาพ เรื่อง สัตว์น่ารัก

การวัดและการประเมินผล

1. สังเกตการสนทนาในการร่วมทำกิจกรรม และการ ตอบคำถาม ในเรื่อง
เกี่ยวข้องกับนิทาน

2. สังเกตการปฏิบัติตามคำสั่งของเด็ก การแสดงท่าทางตัวละครหรือคำสั่ง

บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม

.....
.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....
.....

แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ

.....
 .....

ลงชื่อ ผู้สอน

(.....)

2. ประสิทธิภาพและค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 การหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ หมายถึง การนำเอาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่อนำเอาข้อมูลมาปรับปรุงแล้วนำไปสอนจริง ๆ อย่างน้อยเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ ผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและประกอบกิจกรรมทั้งหมดของผู้เรียน ต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการสอนหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดนั้นคือ E_1/E_2 ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้ เป็นระดับที่จะพึงพอใจ หากมีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ กระทำได้โดยการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรม ขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพ เป็น E_1 (ประสิทธิภาพของกระบวนการ) E_2 (ประสิทธิภาพของผลลัพธ์) ที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (Transitional Behavior) คือประเมินพฤติกรรมย่อยหลาย ๆ พฤติกรรม เรียกว่า กระบวนการ (Progress) ของผู้เรียนที่สังเกตจาก การประกอบกิจกรรมกลุ่ม และรายงานของนักเรียนรายบุคคล ได้แก่งานที่มอบหมายและกิจกรรมอื่นใดที่ผู้สอนกำหนดไว้ การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย คือการประเมินผลลัพธ์ (Product) ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากการสอบหลังเรียนและการสอบได้การที่จะกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้นให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจโดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะให้ตั้งไว้ 80/80 , 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติศึกษาอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น ในระบบการสอนของไทยในปัจจุบันได้กำหนดเกณฑ์โดยไม่ตั้งใจไว้ 0/50 นั่นคือ กระบวนการมีค่า 0 เพราะครูไม่มีเกณฑ์เวลาให้งานหรือแบบฝึกหัดแก่นักเรียนส่วนคะแนนผ่านคือ 50% ผลจึงปรากฏว่าคะแนนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉลี่ยแต่ละปีเพียง 51 % เท่านั้น

วิธีคำนวณหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

$$E_1 = \frac{\sum X_1}{\frac{N}{A}} \times 100$$

เมื่อ	E_1	=	ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียน
	$\sum X_1$	=	ผลรวมของคะแนนระหว่างเรียนของนักเรียน
	N	=	จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
	A	=	คะแนนเต็มของคะแนนระหว่างเรียน

$$E_2 = \frac{\sum X_2}{\frac{N}{B}} \times 100$$

เมื่อ	E_2	=	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์เมื่อหลังเรียน
	$\sum X_2$	=	ผลรวมของคะแนนหลังเรียน
	N	=	จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
	B	=	คะแนนเต็มของคะแนนหลังเรียน

การคำนวณหาประสิทธิภาพ โดยใช้สูตรดังกล่าวข้างต้น ก็มักมีการนำคะแนนแบบฝึกหัดหรือผลงานในขณะประกอบกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว และคะแนนสอบหลังเรียนมาเข้าตารางแล้วจึงคำนวณค่า E_1/E_2 ขึ้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ

1. 1 : 1 (แบบเดี่ยว) เป็นการทดลองกับนักเรียน 1 คน โดยใช้เด็กอ่อน ปานกลาง และเด็กเก่งคำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบนี้จะได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มากแต่ไม่ต้องวิตกเมื่อปรับปรุงแล้วจะสูงขึ้นมากก่อนนำไปทดลองแบบกลุ่มในขั้นนี้ E_1/E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 60/60

2. 1 : 10 (แบบกลุ่ม) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6-10 คน (ละผู้เรียนที่เก่งกับอ่อน) คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าเกณฑ์โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณ 10% นั่นคือ E_1/E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 70/70

3. 1 : 100 (ภาคสนาม) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 40 - 100 คน
 คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วทำการปรับปรุงผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน 2.5% ก็ให้ยอมรับหากแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพใหม่โดยยึดสภาพความจริงเป็นเกณฑ์สมมติว่าเมื่อทดสอบหาประสิทธิภาพแล้วได้ 83.5/85.4 ก็แสดงว่ามีประสิทธิภาพ 83.5/83.4 ใกล้เคียงกับเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ แต่ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ 75/75 เมื่อผลการทดลองเป็น 83.5/83.4 ก็อาจเลื่อนเกณฑ์ขึ้นมาเป็น 85/85

4. การยอมรับหรือไม่ยอมรับประสิทธิภาพชุดการสอน เมื่อทดลองภาคสนามแล้ว ให้เทียบค่า E_1/E_2 ที่หาได้กับ E_1/E_2 เกณฑ์เพื่อดูว่าเราจะยอมรับประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพให้ถือค่าแปรปรวน 2.5-5% นั่นคือ ประสิทธิภาพไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์เกินกว่า 5% แต่โดยปกติเราจะกำหนดไว้ 2.5% อาทิเราตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 90/90 เมื่อทดสอบแบบ 1 : 100 แล้วชุดการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ 87.5/87.5 เราก็สามารถยอมรับได้ว่าชุดการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ

การยอมรับประสิทธิภาพของชุดการสอนมี 3 ระดับ คือ 1) สูงกว่าเกณฑ์
 2) เท่าเกณฑ์ 3) ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. 2537 : 495 - 500) นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 156) ได้กล่าวถึงการกำหนดเกณฑ์ไว้ว่า

1. การกำหนดค่าต้องการประสิทธิภาพกำหนดค่าไว้สูง เช่น 90/90 แต่การกำหนดเกณฑ์ไว้สูงอาจพบปัญหาว่าไม่สามารถบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ การที่จะทำให้ผู้เรียนส่วนมากทำคะแนนได้จนเต็มมีค่าเฉลี่ยจนเต็ม คือร้อยละ 90 ขึ้นไปไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้นจึงไม่ค่อยพบที่มีการตั้งเกณฑ์ 90/90 ในการวิจัยบางเรื่องตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำกว่า 80 ทั้งด้านกระบวนการและผลโดยรวม เช่น ตั้งเกณฑ์ 70/70 ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเรื่องนั้น โดยธรรมชาติแล้วเป็นเรื่องที่ยากเช่น เรขาคณิต เป็นต้น การตั้งเกณฑ์ไว้สูงจะพบว่าไม่อาจบรรลุผลได้ อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเกินไป เช่น ต่ำกว่า 70/70 ทั้งนี้เพราะถ้าสิ่งที่ครูพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพจริงแล้วต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนได้โดยเฉลี่ยครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มหรือมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย (60%) ซึ่งไม่น่าเพียงพอควรพัฒนาได้มากกว่านั้น

2. การเขียนเกณฑ์ 80/80 ไม่ได้หมายถึงอัตราส่วน หรือสัดส่วนระหว่าง 2 ส่วนนี้โดยทั่วไปไม่ได้แปลความหมายโดยนำมาเปรียบเทียบกัน ดังนั้นครูผู้วิจัยอาจไม่ในรูป 80/80 แต่เขียนในรูปอื่น เช่น 80.80 หรือแม้กระทั่งเขียนว่าใช้เกณฑ์ 80% ทั้งกระบวนการและผลโดยรวมก็ได้การเขียน 80/80 เป็นเพียงการแยกส่วนของประสิทธิภาพของกระบวนการ ซึ่งเป็นตัวเลข 80 ตัวหน้ากับประสิทธิภาพของผลโดยรวม ซึ่งเป็นเลขตัวหลัง

3. ครูผู้วิจัยอาจตั้งเกณฑ์ 2 ส่วนไม่เท่ากันได้ เช่น ตั้งเกณฑ์เป็น 70/80 ซึ่งหมายถึงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการใช้ 70% ส่วนประสิทธิภาพของผลโดยรวมใช้ 80% ซึ่งไม่นิยมกำหนดในลักษณะดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามไม่จำเป็นที่จะทำอะไรให้สอดคล้องกับความนิยม ข้อสำคัญ คือ เหตุผลเบื้องหลังของการตั้งเกณฑ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการตั้งเกณฑ์แบบนั้นมีความเหมาะสม และมีเหตุผลที่ดีกว่า

สรุปได้ว่าเกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อและนวัตกรรมนั้นนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะคือ 80/80 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาและเนื้อหาที่นำมาสร้างสื่อถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือนำเกณฑ์ 80/80

2.2 ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.)

การหาค่าดัชนีประสิทธิผลของผลงานวิชาการหรือนวัตกรรมมีเป้าหมายเพื่อทราบว่าสื่อการเรียนการสอน หรือวิธีสอน หรือนวัตกรรม ที่ครูพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) เพียงใด ซึ่งจะนำสื่อที่พัฒนาขึ้นนั้นไปทดลองใช้กับนักเรียนที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมที่ได้ออกแบบมาแล้วนำผลจากการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิผล

เผชิญ กิจระการ (2545 : 31 - 51) กล่าวว่า ดัชนีประสิทธิผล คือ ค่าความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมดัชนีประสิทธิผลคำนวณได้จากการหาค่าความแตกต่างของการทดสอบก่อนการทดลอง และการทดสอบหลังการทดลองด้วยคะแนนพื้นฐาน (คะแนนการทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด

ดังนั้น ดัชนีประสิทธิผลจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินผลงานทางวิชาการ โดยเริ่มจากทดสอบก่อนเรียนซึ่งเป็นตัววัดว่านักเรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับใด คะแนนที่ได้จากการทดสอบมาแปลงให้เป็นร้อยละ หาค่าคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้ นำนักเรียนเข้ารับการทดลองใช้หนังสือสำหรับเด็ก เสร็จแล้วทำการทดสอบหลังเรียนแล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีประสิทธิผล โดยนำคะแนนก่อนเรียนไปลบออกจากคะแนนหลังเรียน และนำมาหารด้วยค่าที่ได้จากค่าทดสอบก่อนเรียนสูงสุดที่ผู้เรียนจะสามารถทำได้คะแนนเต็มลบด้วยคะแนนทดสอบก่อนเรียน เคยทำให้อยู่ในรูปร้อยละ ซึ่งค่าดัชนีประสิทธิผล จะมีค่าอยู่ระหว่าง - 1.00 ถึง 1.00

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 157-159) กล่าวว่า การวิเคราะห์หาประสิทธิผล หมายถึงความสามารถในการให้ผลอย่างชัดเจน แน่นนอน ซึ่งนิยมวิเคราะห์และแปลผล 2 วิธี

วิธีที่ 1 จากการพิจารณาผลของการพัฒนา วิธีนี้เป็นการเปรียบเทียบระหว่างจุดเริ่มต้นกับจุดสุดท้าย เช่น ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน เพื่อเห็นพัฒนาการ ครูจะต้องสร้างเครื่องมือวัดในตัวแปรที่สนใจศึกษา เช่นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อวัดผลการเรียนรู้หลังจากเรียนเรื่องนั้น หรือหลังการทดลองเรื่องนั้น คงจะต้องสร้างให้ครอบคลุมจุดประสงค์ เนื้อหาสาระที่เรียนหรือคุณลักษณะที่มุ่งวัด ก่อนเริ่มทดลองจะนำแบบทดสอบหรือเครื่องมือดังกล่าวมาวัดกับผู้เรียนเรียกว่าการทดสอบก่อนเรียน หรือก่อนทดลอง (Pre - test) และหลังจากเรียนเรื่องนั้นจบแล้ว ก็จะนำแบบทดสอบชุดเดิมมาทดสอบกับผู้เรียนกลุ่มเดิม (Post - test) และนำผลการทดสอบทั้งสองครั้งมาเปรียบเทียบกัน

วิธีที่ 2 จากการหาดัชนีประสิทธิผล การหาดัชนีประสิทธิผลมักหาโดยใช้คะแนนของกลุ่ม โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนหลังเรียนของทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนของทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนของทุกคน}}$$

สรุป จากวิธีการหาค่าดัชนีประสิทธิผล การวิจัยนี้เป็นการหาค่าที่ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อยเป็นสถานศึกษารับพัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบริบทความสอดคล้องที่ส่งผลการวิจัยในครั้งนี้ ดังข้อมูลต่อไปนี้ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อย, 2556 : 1 - 5)

1. ข้อมูลทั่วไป

ศูนย์พัฒนาเด็กบ้านดงครั้งน้อย ตั้งอยู่หมู่ 9 ตำบล ดงครั้งน้อย อำเภอ เกษตรวิสัย จังหวัด ร้อยเอ็ด สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลดงครั้งน้อย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เปิดสอนตั้งแต่ระดับระดับปฐมวัย อายุผู้เรียนตั้งแต่ 2 ขวบ ถึง 5 ขวบ

2. ข้อมูลด้านการบริการ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อย ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2536 โดยได้รับการสนับสนุน จากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย มีพื้นที่ 1,200 ตารางเมตร มีพื้นที่ด้านตะวันออกติดถนนเชื่อมภายในหมู่บ้าน ด้านตะวันตกติดหนองสิม หนองน้ำประจำหมู่บ้านดงครั้งน้อย หมู่ 9 ทิศใต้ติดกับกองทุนร้านค้าหมู่บ้านหมู่ 9 ทิศเหนือติดที่สาธารณะสำหรับตลาดนัดชุมชนตำบลดงครั้งน้อย และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2536 ในสังกัดพัฒนาชุมชนอำเภอเกษตรวิสัย พ.ศ. 2546 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อย ได้ย้ายโอนจากสังกัดพัฒนาชุมชนอำเภอเกษตรวิสัยเป็นสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลดงครั้งน้อย ได้รับการพัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้านบ้านดงครั้งน้อย หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 9 ในตำบลดงครั้งน้อย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อย ทำการพัฒนาเด็กเล็กอายุตั้งแต่ 2-5 ปี มีครูผู้ดูแลเด็กทั้งหมด 5 คน

3. ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน (10 มิถุนายน 2557)

ตารางที่ 1 ข้อมูลนักเรียนและครู ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อย

ระดับชั้นที่เปิดสอน	จำนวนนักเรียน			จำนวนครู/ผู้ดูแลเด็ก	
	เพศชาย	เพศหญิง	รวม	ประจำการ	อัตราจ้าง
แรกเกิด – 2 ขวบ	-	-	-	-	-
2 ขวบ – 3 ขวบ	32	29	61	-	3
4 ขวบ – 5 ขวบ	9	10	19	2	-
อนุบาล 1	-	-	-	-	-
อนุบาล 2	-	-	-	-	-
อนุบาล 3	-	-	-	-	-
รวม	41	39	80	2	3

4. ข้อมูลบุคลากร

ตารางที่ 2 ข้อมูลบุคลากร ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อย

ประเภทบุคลากร	ระดับการศึกษาสูงสุด				อายุเฉลี่ย (ปี)	ประสบการณ์เฉลี่ย (ปี)
	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก		
1. ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารที่ได้รับการแต่งตั้ง		1			33	7
2. ครูประจำการ/ผู้ดูแลเด็ก *		1			44	22
3. ครู /ผู้ดูแลเด็ก (อัตราจ้าง/ช่วยสอน/ไม่บรรจุ)		3			33	8
4. นักการ/ภารโรง	-	-	-	-	-	-

5. ข้อมูลชุมชน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อยตั้งอยู่ใจกลางชุมชนบ้านดงครั้งน้อยประกอบด้วยบ้านดงครั้งน้อย หมู่ 1 หมู่ 2 และหมู่ 9 มีประชากรประมาณ 2,000 คนอาชีพสำคัญคือ เกษตรกรรม การทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว 30,000 บาท ต่อไปสภาพชุมชนในเขตพื้นที่บริการเป็นชุมชนชนบท มีความสมัครสมานสามัคคีกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การตั้งบ้านเรือนมีการดำเนินการจัดตั้งตามกฎหมายประเทศที่มีลักษณะเป็นป่าหรือที่เรียกว่า ดง ตามชื่อหมู่บ้านคือดงครั้งน้อย ซึ่งมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ ฐานะเศรษฐกิจโดยทั่วไป ของชุมชนเป็นชุมชนที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากท้องถิ่นมีลักษณะเป็นทุ่งกว้างรอบดงครั้งน้อย ชุมชนหมู่บ้านสวนมากจึงมีอาชีพเกษตรกรรมคือการทำนาเป็นอาชีพหลัก หลังจากเสร็จจากฤดูทำนาก็จะไปรับจ้างทำงานต่างถิ่น ปล่อยให้บุตรหลานอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ลักษณะทางสังคมเป็นชนบทที่มีการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้อย่างมั่นคง เช่น บุญสะเทวด ทอดเทียนพรรษา บุญข้าวจี ประเพณีวันออกพรรษา บุญข้าวสาก ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ หรือประเพณีทางพุทธศาสนาอื่น ๆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีที่ตั้งอยู่ในชุมชนมีความสัมพันธ์กันฉันท์พี่น้อง จึงมีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ตลอดจนประชาชน/ผู้ปกครอง ให้ความร่วมมือ สนับสนุนแก่ศูนย์เป็นอย่างดี มีการร่วมระดมทรัพยากรในการพัฒนาศูนย์ การรับ

บริจาควัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น ตลอดจนมีความใกล้ชิดกับหน่วยงานต้นสังกัดซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงครั้งน้อยได้รับความร่วมมือและความไว้วางใจในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การร่วมแข่งขันกีฬานักเรียนระดับปฐมวัยกับโรงเรียนบ้านดงครั้งน้อย การแข่งขันกีฬาภายในชุมชนหมู่บ้าน การร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในการตรวจสุขภาพเด็กและกิจกรรมอื่น ๆ

6. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

สภาพชุมชนหมู่บ้านดงครั้งน้อยที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติและมีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไว้อย่างมั่นคงทำให้มีแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติและทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก เช่น หนองสิม หนองแวง วัดบ้านดงครั้งน้อย และอื่น ๆ อีกมาก นอกจากแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวแล้วยังมีปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นตัวอย่างให้กับชุมชนหมู่บ้านดงครั้งน้อย เช่น นายคำพันธ์ สันแสงปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการทำพานบายศรีสู่ขวัญ นางสอง กวยทอง ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการทอเสื่อกก

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งผลต่อการเอื้ออำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ ทั้งในด้านทรัพยากรด้านบุคคล มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีความสามารถในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการทำวิจัย รวมทั้งชุมชนที่คอยสนับสนุนทั้งด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมเพียงพอ ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการครบทุกด้าน ทำให้มีความสามารถด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

อริญญา เพิ่มพิระพัฒน์ (2548 : 81 - 87) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อเสริมประสบการณ์ ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนไทยรัฐพัฒนาประชารัฐ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการจัดประสบการณ์ และแบบทดสอบวัดความสามารถทางภาษาในด้าน การฟัง การอ่าน การพูดและการเขียน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t พบว่า ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อเสริมประสบการณ์

ในด้าน การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์โดยใช้นิทาน
 พื้นบ้านเป็นสื่อเสริมประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทุกด้าน และความสามารถ
 ทางภาษาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อเสริม
 ประสบการณ์ สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ใน 3 ด้าน
 คือ ด้านการฟัง การพูดและการอ่าน ยกเว้นด้านการเขียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ร้อยละ 75

เครือ ลานอิน (2549 : 59 - 63) ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบ
 บทบาทสมมติที่มีผลต่อความสามารถทางภาษาไทยของเด็กปฐมวัยที่ใช้ภาษากระเหรี่ยง
 ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยที่ใช้ภาษากระเหรี่ยง อายุ 4 - 5 ปี
 ที่กำลังเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านยางน้ำกัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัด
 เพชรบุรี และ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านลิ้นช้าง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
 จำนวน 19 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
 แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบบทบาทสมมติ และแบบทดสอบ
 วัดความสามารถทางภาษา ในด้านการรับรู้คำศัพท์ การอธิบายความหมายศัพท์ การปฏิบัติ
 ตามคำสั่ง การแต่งประโยคและการเล่าเรื่อง โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย
 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน T-test พบว่า การจัดประสบการณ์การเล่า
 เรื่องประกอบบทบาทสมมติสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ ผลการ
 เปรียบเทียบความสามารถทางภาษาไทยของเด็กที่ใช้ภาษากระเหรี่ยงระหว่างกลุ่มทดลองและ
 กลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองที่จัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบบทบาทสมมติมีความสามารถ
 ทางภาษาแตกต่างจากกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 การอภิปรายผลพบว่า
 บทบาทสมมติทำให้นักเรียน ได้เลียนแบบเสียง ฟังเสียง และเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นตาม
 ประสบการณ์ที่ได้รับ

จลณี เหล่าเสถียรกิจ (2549 : 54 - 55) ได้ทำการศึกษาผลการพัฒนาแผนการ
 จัดประสบการณ์เด็กปฐมวัยโดยใช้นิทาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พฤติกรรมสังคมด้านความ
 เอื้อเฟื้อ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหอยสะเดา
 พัฒนา จำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แผนการ
 จัดประสบการณ์ : โดยใช้นิทาน จำนวน 10 แผน แบบทดสอบผลการเรียนรู้พฤติกรรมสังคม
 ด้านความเอื้อเฟื้อ แบบปรนัย ชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ผลการศึกษา พบว่า แผนการการ
 จัดประสบการณ์เด็กปฐมวัยโดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พฤติกรรมสังคมด้านความ

เอื้อเพื่อ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 83.91/88.18 และมีค่าประสิทธิผล เท่ากับ 0.7778 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 77.78

ธีรนุช แสหนหาญ (2550 : 81 - 83) ได้ศึกษาผลการใช้แผนการจัดประสบการณ์เล่า นิทานประกอบคำถามปลายเปิดที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอุดมพัฒนังพินิกส์อุปถัมภ์ สำนักงานเขตการศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแผน การจัดประสบการณ์ จำนวน 12 แผน และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยภาษา จำนวน 2 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเล่านิทาน ประกอบคำถามปลายเปิด ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 91.02/84.67 คำนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.8395 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนด้านความคิดสร้างสรรค์คิดเป็น ร้อยละ 83.953 และนักเรียนที่เรียนด้วยแผนจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบคำถาม ปลายเปิด มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัด ประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วาสนา บัวศรี (2552 : 129 - 135) ได้ศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทน ทางการเรียนรู้สาระการเรียนรู้หน่วยธรรมชาติรอบตัวของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์ระหว่างการเล่านิทานจากหนังสือภาพและการเล่านิทานโดยสื่อการ์ตูนแอนิ เมชั่น 2 มิติ กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2549 โรงเรียนชิโหล่นวิทยา อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หนังสือภาพและสื่อการ์ตูนแอนิเมชั่น 2 มิติ แผนการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์สาระเรื่องธรรมชาติรอบตัว และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมเสริมประสบการณ์สาระการเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย คือค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test) ผลปรากฏว่า สื่อการ สอนประเภทนิทานทั้งสองรูปแบบ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E_1 / E_2 สื่อนิทานภาพมี ประสิทธิภาพ 87.18 / 82.69 สื่อการ์ตูนแอนิเมชั่น 2 มิติ มีประสิทธิภาพ 86.86/87.31 และ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ด้วยการเล่า นิทาน ทั้ง 2 รูปแบบพบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

จันทนา ชูชื่น (2553 : 45 - 48) ได้ศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ประกอบหุ่นมือที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย ชายและหญิง อายุ 3 - 4 ปี จำนวน 18 คน ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนนรินทร์ เนอสเซอร์รี่ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ จำนวน 24 แผน หุ่นมือประกอบการเล่า นิทาน จำนวน 8 เรื่อง และแบบประเมินและคู่มือแบบประเมินความสามารถด้านการพูด ของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้เปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยก่อน และ หลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบหุ่นมือใช้สถิติทดสอบที (t- test) พบว่า เด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบหุ่นมือมีความสามารถด้านการพูด ทั้ง โดยรวม และรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภาพ ไชยช่อฟ้า (2554 : 77 - 78) ได้ศึกษา เกมฝึกการพูดเพื่อการสื่อสารสำหรับ เด็กปฐมวัย โรงเรียนศรี โกสุมาวิทยมิตรภาพที่ 209 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดประสบการณ์ โดยใช้เกมฝึกการพูดเพื่อการสื่อสารและความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดประสบการณ์ โดยใช้เกมฝึกการพูดเพื่อการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 4 - 5 ปี จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์ แบบประเมิน การพูดเพื่อการสื่อสาร และแบบวัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย คือค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test) ผลปรากฏว่า แผนการจัดประสบการณ์มีประสิทธิภาพ เท่ากับ $82.23 / 86$ มีค่าประสิทธิผลเท่ากับ 0.65 การพูดเพื่อการสื่อสาร โดยใช้เกมฝึกการพูดหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน โดยใช้เกมฝึกการพูดอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ทราบว่า การใช้เกมฝึกการพูดส่งเสริมให้เด็กมี พัฒนาการทางภาษาเพิ่มขึ้นได้

วารลี โกศัย (2554 : 121-130) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย โดย ใช้รูปแบบการสอนภาษาแบบธรรมชาติในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา บริบทการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนภาษาแบบธรรมชาติในการพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็ก ปฐมวัย 3) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการ สอนภาษาแบบธรรมชาติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เด็กปฐมวัย จำนวน 21 คน ที่กำลังศึกษาชั้นอนุบาล ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์ และแบบวัดความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูด วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ t-test for Dependent sample พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การสอนภาษาแบบธรรมชาติมีความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Simpson (1989 : 3262 - A) ได้ศึกษาลักษณะภาษาพูดของเด็กปฐมวัย 4 ปี ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานแบบเล่าซ้ำ ๆ ผลการวิจัยพบว่า การเล่าเรื่องซ้ำ ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการสื่อสารมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดภาษาให้ชัดเจน ละเอียดลออ ครอบคลุมความหมายที่ต้องการสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจ ซึ่งความสามารถนี้วัดได้เป็นจำนวนคำต่อประโยค (Length of a T - unit) ไม่ได้วัดปริมาณคำ

Harvey (2002 : 1252 - A) ได้ทำการศึกษาเชิงผลกระทบของการใช้หนังสือนิทานที่บันทึกเสียงไว้ ที่มีต่อการรู้และแสดงออกเสียงคำศัพท์ของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 80 คน จากโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในชานเมือง โรงเรียนก่อนวัยเรียนในเขตเมืองชั้นในและจากโรงเรียนขนาดเล็ก แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ โดยเด็กได้รับหนังสือบันทึกเสียงหรืออุปกรณ์ทางศิลปะเป็นเวลานานกว่า 10 สัปดาห์ เด็กทุกคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้านี้ ได้รับการทดสอบด้วยแบบทดสอบคำศัพท์ที่มีภาพประกอบ (แบบ ก. และแบบ ข) และการทดสอบคำศัพท์ การแสดงออกเพื่อวัดการพัฒนาคำศัพท์ที่รับรู้และที่แสดงออก นำรูปแบบการทดสอบก่อนและหลังการทดลองไปใช้เพื่อตรวจสอบผลที่มีต่อความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ เมื่อเด็กฟังอ่าน หนังสือบันทึกเสียงโดยอิสระ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับศัพท์เพิ่มขึ้นและที่แสดงออกอย่างมีนัยสำคัญ เด็กที่ทำคะแนนได้ต่ำที่สุดในระหว่างการทดสอบก่อนเรียนครั้งแรกมีประสบการณ์ที่ได้ประโยชน์มากที่สุดหลังการทดลอง ถึงแม้ว่าความถี่ที่กลุ่มทดลองได้ฟังหนังสือบันทึกเสียงจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนคำศัพท์ที่รับรู้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มีความสัมพันธ์ดังกล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาคำศัพท์ที่แสดงออกและผู้ปกครองของเด็กในกลุ่มทดลองรายงานเด็กของตนว่ามีความสุขในการฟังหนังสือบันทึกเสียงอย่างมาก

จากการการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเล่นิทานมีความสำคัญกับเด็กมาก โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยเพราะจะช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการในการวาดรูปภาพ และให้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สร้างเสริมพัฒนาการด้านต่าง ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษามากขึ้น ซึ่งเด็กจะใช้เป็นเครื่องมือในระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY